

Ernest Bernea

Cel ce urcă muntele

*Muntele
7.12.64 H*

Cu desene de Horia Bernea

UNIVERSITATEA
DIN BUCUREȘTI

ARS DOCENDI

Editura ARS DOCENDI
Universitatea din București
Editură cu profil academic și cultural
recunoscută de CNCSIS
Șos. Panduri 90, sector 5, București
Tel./Fax: (021) 410 25 75
E-mail: arsdocendi@yahoo.com

Editor: Ioan Crăciun
Tehnoredactare: Cristian Dinu
Coperta I: Victor Bălașa, Cristian Dinu
Selecția desenelor: Ioan Crăciun, Cristian Dinu

Descrierea CIP a
Bibliotecii Naționale a României
BERNEA, ERNEST
Cel ce urcă muntele/ Ernest Bernea
București: Ars Docendi, 2008
ISBN: 978-973-558-382-8;
821.135.1-4

„Cartea a apărut cu sprijinul Administrației
Fondului Cultural Național”

Copyright © Universitatea din București – Ars Docendi 2009
Tipărit la Tipografia Editurii „Ars Docendi”

Printed in Romania

ERNEST BERNEA

**CEL CE URCĂ
MUNTELE**

Cu desene de HORIA BERNEA

ARS DOCENDI **2008**
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Sensul suferinței

Omul celor două veacuri din urmă în care s-au realizat, atât cât a fost cu putință, înseși idealurile Renașterii, a fost stăpânit de o concepție optimistă, de un sentiment de certitudine, izvorât din limita rațională pusă existenței. Omul creat de revoluția franceză a crezut că poate deveni stăpânul lumii și că, deci, poate îndruma lucrurile într-un sens indicat de gândurile sale. Posibilitatea rezolvării tuturor problemelor ridicate de viață, numai pe calea rațiunii și a științei, a lăsat să se creadă că problema omului, care este capabil de progres continuu, poate fi și ea rezolvată în întregime și definitiv.

Felul cum a reacționat omul modern în fața suferinței, pe care o vedea pretutindeni în jurul său și o experimenta singur, definește însăși epoca istorică la al cărei sfârșit suntem de față și noi astăzi.

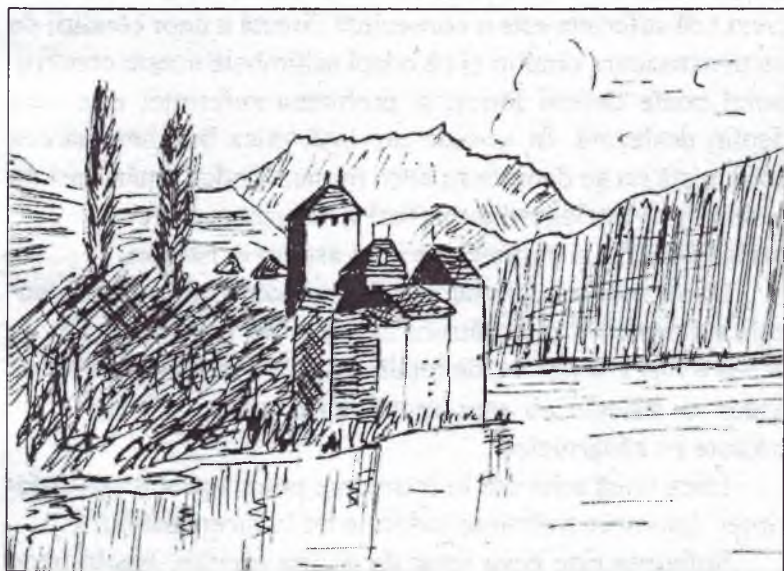
Suferința a fost socotită ca ceva legat întâmplător de viața omului, ca ceva isvorât mai mult din condițiile exterioare de viață decât din natura sa. De aceea, atitudinea care se impunea în chip logic în fața suferinței era aceea a luptei împotriva acestei stări morale, găsirea celor mai eficace mijloace de a o înlătura cât mai mult cu putință și, dacă e posibil, în întregime din viața omului. Etica burgheză s-a caracterizat printr-un desgust în fața suferinței; idealul său a fost atingerea unei stări în care omul să nu mai sufere. Dar etica burgheză care a dominat Apusul civilizată a fost o etică a plăcerii. Chiar dacă a existat în această epocă o altă etică, nu a fost decât în mod teoretic, în mintea unor filosofi, dar nu ca o stare de conștiință obștească.

Dintr-o astfel de atitudine a luat naștere acțiunea cea mai sistematică împotriva tuturor relelor, cauze ale suferinței. S-a crezut că, acolo unde nu a pătruns civilizația industrială, suferința este încă prezentă din cauza acestei lipse și deci s-a lucrat pentru răspândirea „civilizației”. Lipsa tehnicii moderne a fost socotită ca un rău fundamental și deci o mare cauză a suferinței.

Pe plan sufletesc etica burgheză a căpătat forme deosebite, după natura obiectului său. Când lupta împotriva suferinței a avut ca obiect comunitatea de viață socială, ea s-a numit filantropie, sau asistență socială, după calitatea celui care o făcea. Când a avut ca obiect umanitatea, s-a schimbat în umanitarism.

Omul civilizației noastre nu a voit să accepte suferința ca o stare morală firească și a căutat prin mijloacele care i-au stat la îndemână să o înlăture. Idealul eticii moderne nu a putut fi încă atins. Cu toată cultura și civilizația, cu toată știința și tehnica, suferința omului nu a putut fi alungată, ci dimpotrivă ea a mers tot crescând odată cu progresul visat de veacul luminilor. Omul a putut face să crească nebănuit de bogat cunoștințele sale teoretice și practice, a isbutit să-și perfecționeze uneltele, să-și ridice condițiile materiale ale vieții, să aibă confort și chiar lux, dar până la sfârșit a băgat de scamă că fericirea i-a scăpat și că suferă mai mult decât oricând. Un observator la fața locului al stărilor din America comunica acum câțiva ani mărturisirea unor oameni din elita acestei „lumi noi”: „Europenii ne judecă greșit. Ei ne cunosc așa cum putem apărea pe ecran în sălile cinematografelelor; ei știu cât de superioară este construcția americană și totodată bogățiile de care dispunem. Europeanii nu cunosc însă un lucru: ce suferință ascunde această monumentală civilizație americană. Noi nu ne-am găsit încă leacul durerilor, ci doar ne amăgim pentru ca apoi să coborâm mai adânc în lumea lor”.

Iată o mărturisire prețioasă. Omul veacului nostru a constatat o realitate, dar nu i-a înțeles sensul. De aceea, el este un amăgit sau un desamăgit, după gradul de conștiință în care se află.

Sub o înfățișare de lumină și frumusețe starea morală a acestui om a fost dintre cele mai degradante, pentru că viața însăși a fost socotită ca un prilej de plăceri materiale și efemere, înțelesurile adânci ale vieții i-au scăpat. Adevăratele valori ale lumii au fost nesocotite, esențialul a fost judecat prin secundar, superiorul prin inferior. Starea de senzații și plăceri periferice existenței morale a dus omul lumii care se sfârșește astăzi în pragul unei totale prăbușiri lăuntrice.

Felul cum a încercat să înlătore suferința a isvorât în chip firesc din filosofia care a domnit în această epocă. Lupta pentru înlăturarea suferinței a atins numai regiunile periferice ale existenței, pentru că viața însăși a fost astfel judecată. S-a crezut că omul suferă numai din cauze materiale și sociale; s-a crezut că suferința este o consecință directă a unor condiții de viață exterioare omului și că odată schimbate aceste condiții, omul poate deveni fericit și problema suferinței este deci deplin deslegată. În această privință, etica burgheză și cea comunistă nu se deosebesc întru nimic, fiindcă amândouă au la temelie o înțelegere naturalistă a suferinței, așa cum le este însăși filosofia și viziunea ce o au asupra existenței.

Omul modern a tratat efectele gândind că tratează cauzele suferinței; el nu a pătruns în inima realităților morale, de aceea a luat o atitudine de totală anulare a suferinței și tot de aceea o trăiește cu mai multă amărăciune și desgust, o trăiește cu zădărnicie.

Etica nouă schimbă în întregime poziția problemei suferinței. Lucrurile trebuiesc judecate de la începutul lor.

Suferința este ceva legat de natura omului. Acolo unde există om, există și suferință. De ce? Pentru că ea este o

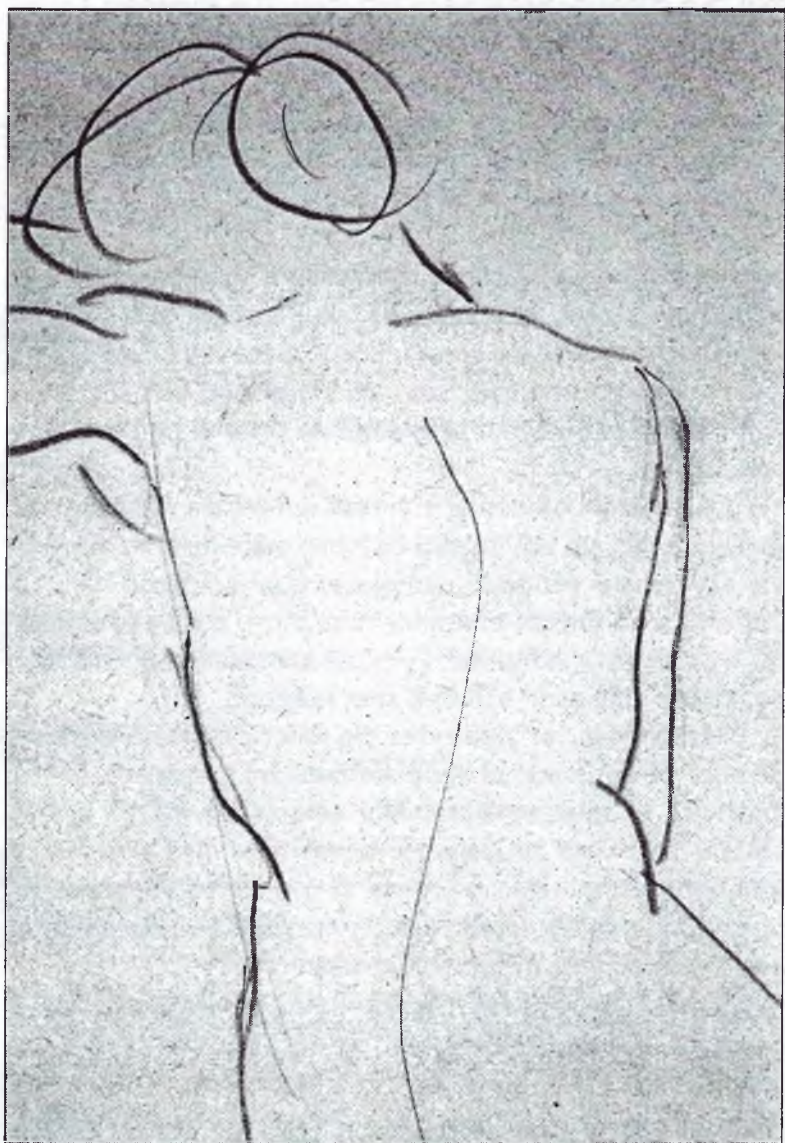

consecință directă a prezenței răului în om. Răul, ca și binele, tâșnește din adâncimile ființei noastre ca dintr-un lăcaș propriu. Aici stă cauza primară a suferinței, în însăși fapta noastră morală, în însăși natura acestei fapte. Cauzele care determină și fac să apară suferința sunt nevăzute, sunt realități cu mult mai adânci decât oricare altele. Suferința este o consecință directă a unor condiții și a unor realități interioare, nu din afară, cum le-au socotit etica burgheză și cea comunistă. De aceea, ea nu poate fi înlăturată prin îmbunătățirea condițiilor materiale sau sociale, prin invenții sau reforme. Acceptarea și recunoașterea suferinței nu înseamnă întotdeauna romantism sau pesimism așa cum se crede. Aceste atitudini – deși pe altă cale – duc tot acolo unde duce și aceea înfățișată mai sus: întoarcerea omului din calea propriei sale naturi și năruirea sa lăuntrică.

În viziunea de viață romantică, suferința este prezentă; ea este acceptată, uneori și căutată. Numai că apare ca o stare sufletească nedefinită, ca un „plus de sensibilitate”, ca un rafinament. Suferința romanticului este un exercițiu interesant, pe calea căruia el se deosebește de semenii și care în funcția sa adevărată nu este altceva decât mijloc de creație. Romanticul nu suferă pentru a se realiza interior ci pentru a putea produce mai mult, pentru a putea deveni mai fecund. De aceea, suferința, în viziunea romantică, nu împlinește un rost metafizic și moral, ci mai mult unul estetic.

Pesimismul stă pe o altă poziție. El are un caracter mult mai obiectiv decât romantismul. Pesimismul recunoaște suferința, dar nu ca pe ceva parțial legat de firea omului, ci ca fiind realitatea morală însăși, însușirea esențială și universală a tot ceea ce există. Pesimismul vede în viață numai un prilej de suferință și socotește starea omului ca fiind fără putință de schimbat. Libertatea și acțiunea sunt socotite ca elemente nerodnice ale omului, sortit mereu să sufere fără să

poată găsi o cale de îndreptare. De aceea, socotim pesimismul ca o atitudine negativă în fața vieții și o eliminare a actului. Aceasta îl face să se apropie de unele doctrine asiatice (Budismul, Rușii).

De ce suferă omul? Pentru că e dublu. Și de ce mai suferă? Pentru că e liber. El poate fi imagine biblică sau poate face figură satanică.

Omul e dublu și e liber. El suferă pentru că merge pe negație, care e manifestarea răului depus în înseși rădăcinile existenței lui și suferă pentru că are libertatea de a alege și hotărî, dar poate să nu o facă. Omul joacă între bine și rău, joacă între eroismul său spiritual (sfînțenie) și moliciunea dulce a păcatului. Omul nu poate face orice și nu poate face oricum.

Dacă natura omului ar fi prinsă în limitele rațiunii și ale sensului unic, am trăi liniștiți ca într-o mare moartă, dar pentru că această natură e complexă, contradictorie până în irațional și cu sensuri multiple, trăim într-o zonă a paradoxului, a dramei și a suferinței. Formula matematică și medicația politică de tratament extern îi sunt improprii.

Sensul tragic al vieții vine din natura sa dublă și din libertatea sa originară; el are majestate, are grandoare, dar pe undeva e și descumpănit: vălul sumbru al morții îi face umbră. Nu există om, la orice treaptă s-ar afla, fără să dea tribut suferinței; satan e prezent și-n preajma sfînțeniei. El rămâne cu darul de a purta o suferință sublimă și creatoare și de a îndepărta una mizerabilă și distructivă.

Omul este o faptură tragică. Răul, fiind legat de însăși existența sa, face ca suferința să fie ceva necesar. Pentru a-și face posibilă viața și a-și împlini destinul, pentru a-și duce pașii pe calea arătată de însăși firea sa, omul trebuie să sufere. Se poate spune chiar: fără suferință existența umană este compromisă. Omul care nu suferă nu mai e om. Prin

suferință omul se purifică și se înobilează, prin suferință se așează el pe treapta cea mai de sus în ierarhia ființelor din lumea aceasta.

Dar pentru ca suferința să însemne creștere, să însemne ridicare către înălțimile pure ale omeniei, ea nu poate fi acceptată oricum. Ea nu poate fi înlăturată, dar nici socotită sens, esență sau scop al vieții. Suferința este o cale, un mijloc prin care omul depășește răul generic și ajunge în stăpânirea binelui.

Suferința nefiind întâmplătoare și gratuită, ci o consecință a răului care sălășluiește de la început în om, este sentimentul cel mai adânc și mai definitiv al omeniei. De aceea, este în lume atâta suferință și tot de aceea omul trebuie să sufere. Dar am spus: ea este o cale care duce către altceva, duce la mântuire.

Suferința este o consecință a răului, dar totodată pe calea ei omul se eliberează, se purifică și câștigă starea de seninătate a depășirii elementului negativ care intră în constituția sa. Însușirea purificatoare a suferinței o poate cunoaște însă numai acel ce trăiește pe plan metafizic, cel ce crede și jertfește unor valori superioare lui. El suferă nu pentru răul relativ, care stă în om ca individ social, ci pentru răul care stă în inima omului și care există odată cu el. Numai în acest chip îndrumată și hrănită, suferința poate deveni o cale de seninătate și înălțare spirituală.

Așa privită, se înțelege cum suferința, atunci când omul făptuiește pentru a afla binele și mai ales atunci – este ceva necesar, ceva care îl poartă cu adevărat la limita superioară a existenței sale și totodată se înțelege cum se desprinde frumusețea și rodnicia ei morală.

Unii oameni nu pot îndura nici o suferință, alții îndură cu fețele întunecate, oglindă a chinului lor interior, iar o a treia categorie pot purta senini povara celor mai mari încercări.

Stările acestea deosebite se desprind din atitudinile deosebite pe care le au în fața vieții și a suferinței, așa cum le-am definit mai sus. Înțelesul adânc al lucrurilor și sensul faptei rodnice, soarta omului și legile firii sale, nu le-au pătruns decât aceștia din urmă. Credința luminată, dragostea pentru înțelesuri și frumuseți superioare, legătura cu aceste realități pure, setea de absolut care le stăpânește sufletul, le dă tăria de a îndura cu ușurință suferințele cele mai grele.

Dacă epicureismul, reactualizat cu mari dimensiuni de etica burgheză, înlătură suferința fără a cunoaște bucuria, dacă pesimismul acceptă suferința pentru ea însăși, etica nouă, de un adânc înțeles creștin, acceptă suferința pentru a ajunge în sferile luminate ale bucuriei.

Atunci când vorbim despre suferință noi suntem în căutarea luminii, în așteptarea bucuriei celei mari. Omul întreg, omul adevărat, după cum nu poate trăi fără suferință, nu poate trăi fără bucurie: și cea dintâi este o cale către cea de-a doua.

Însușirea de ființă superioară și liberă a omului îl face să sufere cu prisosință, dar nu cu zădărnice, învățătura nouă întemeiată pe tradiție îndrumază gândul și fapta omului după nevoile și legile neschimbătoare ale firii, îi arată legăturile necesare nu numai în ceea ce este și cum este alcătuită făptura sa, dar totodată îl îndrumază către ceea ce trebuie să fie el. Căci nu e îndeajuns să spunem că „așa e omul și mai mult nu avem ce-i face” pentru că poate fi altfel și anume într-un fel care îi este propriu.

Suferința gândită naturalist are un caracter de necesitate și nu suportă convertirea în sensul unei transfigurări a realității morale și a creării unei noi condiții a omului, în sensul ei spiritual, experiența suferinței devine cale a ispășirii, dar și o cale a afirmației binelui ca principiu existențial.

Acceptarea suferinței ca o consecință a răului metafizic iremediabil și înlăturarea suferinței ca o consecință a unor condiții exterioare materiale și sociale, sunt două erori fundamentale ce nu pot duce la rezolvarea acestei condiții universale a omului. Sensul adevărat și creator al suferinței poate fi găsit prin conjuncția sa cu dragostea care îi dă forța elementară a purității și pe aceea a afirmației binelui și frumuseții supreme.

Aprilie 1938 – București

Existența descumpănită

1. Resentimentul ca absurditate și negație.
2. Funcțiunile magice ale minciunii.
3. Diavolul maimuțărește pe Dumnezeu.

1. **R**esentimentul este ușa larg deschisă negației în toate formele ei. Pe aici intră cel nedefinit, cel obscur, cel împovărat de neputința lui.

Resentimentul duce în împărăția umbrelor, acolo unde totul este și nu este, totul se zămislește pentru a se destrăma înainte de a prinde formă, înainte de a exista. Pe această cale omul merge în împărăția lui „a nu fi”, în zonele unde totul este posibil fără bucuria creației, fără îndemnul lucrului împlinit; izvoarele resentimentului pornesc din zonele obscure ale neființei.

Resentimentul are patima absurdului, a contradicției și a neînțelesului, are logica întâmplării, a dezordinii, a maladiei spiritului, are beția desfrâului și sensul aprins al negației.

Omul purtat de resentiment este un complexat, un om redus până la desființare. El urăște din amarul frumuseții pe care nu o poate atinge, din invidia față de tot ce înseamnă afirmație, din starea căzută a propriei sale neputințe. Diavolul este un complexat, este un inconsistent, este copilul din flori al orgoliului făcut cu neputința. Cei ce îl slujesc, discipolii lui, fac aceeași cursă triumfală în periferia existenței prin care vrea să capete un sens, dar care îl tolerează numai pentru strălucirea binelui. Lipsit de un fond existențial, descifrat doar prin contrast și inversiune, diavolul are un caracter

subversiv și mizerabil; secretul lui este setea lui de a descumpăni existența.

Ceva care înseamnă negație nu poate să existe în sine ci numai prin contrast, prin disimulare și înșelăciune; ia formă distinsă, elegantă, face figură de gentleman; este blând, insinuant și dulce, este fin, spumos și îndatoritor. Disimularea este dificilă, presupune o mare inteligență și artă. Diavolul nu e un prost, nu e un gafeur, ci un rafinat al diversiunii și un prompt executant de o infinită și inegalabilă măiestrie.

Omul resentimentului acceptă o lume aparentă și falsificată: el are iluzia biruinței dar merge deschis spre prăbușire. Cel ce urăște nu poate aduce la viață nimic nou, nimic afirmativ, dimpotrivă, aduce dezechilibrul și până la sfârșit distrugerea totală, adică moartea. Isvoarele resentimentului cresc și omul se împruținează cu cât se angajează mai mult în apele sale înșelătoare. Resentimentul înseamnă egoism și orgoliu, ardere interioară năpăstuită de focul ambiției nemăsurate, descompunere a luminii și a vieții. Existența nu mai e locul prielnic unde cresc fructele aromate ale dragostei, ci un loc sterp, un loc unde nu mai apare nicicând lumina aurorei.

Cuceririle resentimentului sunt iluzorii și efemere, sunt cuceririle știmei lacurilor ce te trage mereu la fund. Nu poți crea ceva nou și ceva bun pe căile răului. Cine urăște stinge puterea de creație, stinge majestatea catedralei, stinge imaginea biblică, legătura intimă și esențială a omului cu Dumnezeu.

Nu se poate construi o lume frumoasă și demnă cu mijloace mizerabile. Resentimentul, minciuna și tot câmpul de experiență a răului activ, nu pot aduce lumii noastre însetate decât o convertire a scopurilor, imaginate nobile, la mijloacele mizerabile folosite. Valoarea scop e în funcție de valoarea mijloc și niciodată omul resentimentului nu poate înviora o lume a dragostei, a creației și a libertății spiritului. Din ură, injustiție și desgust nu poate naște o lume a dragostei, dreptății

și dorului de a trăi. Căile resentimentului nu pot duce la împlinire și frumusețe pentru că nicicând căile negației nu duc la afirmație, nicicând ura nu a creat ci a distrus.

Viața noastră a tuturor crește din marea aspirație către absolut și calea ei supremă e dragostea. Prin resentiment omul se îndepărtează de ceea ce aparține pozitiv naturii noastre și cade în apele tristeții și singurătății unde lucrul nu mai este lucru, straniu și dușmănos, imperiu al păcatului rafinat dincolo de care nu mai există trăire în spirit și nici umanitate.

2. Să vedem acum o altă dimensiune a răului ce bântuie viața omului: e vorba de minciună. Mult mai vizibilă decât resentimentul, minciuna trece drept o necesitate socială și un semn al inteligenței.

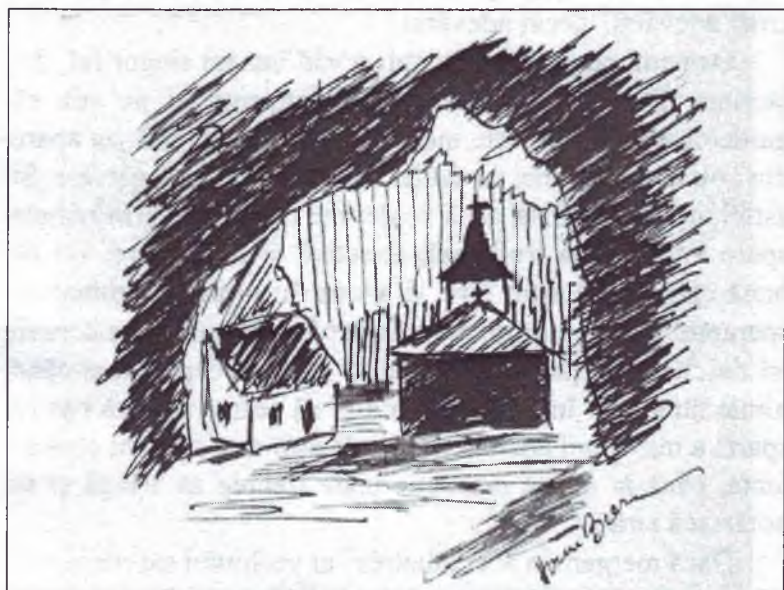
Unde a existat omul, a funcționat și minciuna, dar azi pare că e o poveste cu întâmplări miraculoase: oamenii cred în puterile ei ca într-o cale principală, ca într-o magie a succesului, de un rafinament pur și strălucitor.

Unde e minciuna? Umblă ca o nebună răsfățată, umblă în patul conjugal și în cabinete, la catedră și la altar, în cârciumă și pe stradă. Nu poți spune adevărul fără să fii socotit un infirm și să fii lovit. Mirosul minciunii e de putreziciune și oamenii îl sorb ca pe acela al crinului.

Minciuna nu este o problemă socială, ci una morală și metafizică. Ea își trage seva din aceleași izvoare ca și resentimentul: este un produs al falsului și al înșelăciunii, mereu în contrafacere, mereu altceva decât este, mereu inducere în eroare și angajare pe un alt sens decât cel real.

Minciuna e contrarie adevărului, e chipul improvizat a ceea ce nu este, e deruta cunoștinței și înțelepciunii, e statuia spartă a virtuții. Minciuna imită și contraface, orânduiește pe de-a-ndoaselea lucrurile care sunt și înșeală într-o perfectă ordine pe acelea care nu sunt. Minciuna vrea să facă bună

impresie și să câștige partida: ea simulează, face figură de „mai adevărat” decât adevărul.

Oamenii cu suflete de copii o văd într-un singur fel, dar lacrima rătăcirii nu i-a făcut mai înțelepți: ei nu știu că garderoba minciunii este inepuizabilă și, deghizată, ea apare din nou în alte forme, pe cât de noi, pe atât de atrăgătoare. Și astfel, cursa continuă până ce devine dans magic. Minciuna apare întotdeauna frumoasă, atractivă și liniștitoare; cei de bună credință se simt bine și adorm în visul ei luminat de speranțe. Toate lucrurile merg bine până ce golul înșelăciunii își deschide porțile și bietul om o ia de la capăt ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. El nu-și dă seama însă că bășica spartă a minciunii apare din nou, de astă dată aparent consistentă, până la o altă răspântie unde trebuie să aleagă și să hotărască iarăși.

Dacă mergem la acei „illets” ai vechiului sat românesc găsim mărturii revelatoare; ei cunosc adevărul. Pentru acești oameni simpli, dar de o mare grandoare, „minciuna înseamnă înșelăciune, iar cel ce minte nu mai e om, că el s-a dăruit răului” sau „când minți, nu numai că te faci de rușine, dar pierzi din putere, simți așa că te împuținezi”. E aici o lume în care minciuna nu poate fi nici mental acceptată.

Oamenii rafinați însă, oamenii acestor vremuri de mare și strălucitoare civilizație, cred în binefacerile minciunii până în a o socoti mijloc al mântuirii. Funcțiunile magice ale minciunii se degajă dintr-o angajare a omului pe căile răului, substrat al spiritului negativ, se degajă dintr-un pesimism profund în care om și natură, om și spirit creator, sunt niște caricaturi ale existenței.

Pentru aceste poziții „la început a fost înșelăciunea”, nu logosul, a fost neantul, a fost dezordinea și desfrâul. Ei repudiază existența lui Dumnezeu, dar slujesc cu încredere pe aceea a impostorului, purtător al unui spirit subtil care

îndepărtează misterul creației și macină stâlpii existenței care sunt puritatea și dragostea.

Minciuna e minunată, bogată și plină de farmec prin speranțele ei, dar nu mai puțin insinuantă și subversivă. Templul ei e fără cupolă și îngerii ei nu știu cânta; ea se face că este ceea ce nu este și stăruie pe căile succesului. Subtilă cum e, reușește să întoarcă lucrurile în sens invers, dar, decolorată și fără chip cum e, nu poate construi nimic.

A minți este o mare virtute pentru cel ce crede că omul nu are un fond spiritual de autentică frumusețe divină și că existența sa este un non-sens.

3. Dar răul în poziția sa supremă, care secretă resentimentul și minciuna, stă în simularea lui în existență divină. Seducător prin excelență, el e impostor prin excelență. Aici stăruie natura sa intimă și tot de aici se desprinde caracterul său. El se arată prinț al spiritului, existență originară și mare forță creatoare, dar în fond este un servitor netrebnic angajat prin contrast al prezenței divine, iar puterea lui este efemeră, doar atât cât poate să înșele. Nu are o existență în sine pentru că în acest fel ar fi ceva real; el nu este o dublură a lui Dumnezeu, așa cum cred unele religii asiatice vechi, ci apare ca o negație la ceea ce este, la ceea ce există afirmativ.

Prezență prin contrast și negație, răul caută tronul luminos al divinității, act care îi valorifică însușirile de disimulare și artificiu. „Diavolul maimuțărește pe Dumnezeu” spune un cuvânt vechi și el încearcă să apară cu inelul de aur, să aibă un aspect sacral.

El nu vrea să spună cine este și nici ce face, nu vrea să se arate deschis, nici ce urmărește în final. Când îți ia ceva din bunurile tale nu o face gratuit, ci te plătește pe prețul său de corupție; îți ia totul și se face că plătește, pentru că în formă (nu din fire) el este cum nu se poate mai corect. Când îți

biciuie sufletul și te aruncă în desnădejde pe nedrept, îți cere să îl lauzi pentru bunătatea și generozitatea lui. Și de-ți mai lasă ceva să speri, atunci îți dă cu puținul, picătură de apă pe buzele arse, așa ca să mai poți dura pentru alți spini ai mădurelor și spiritului.

Lucrarea sa secretă, absurdă și crudă trebuie văzută ca o floare a inocenței, a frumuseții nealterate. Iese în marea piață a lumii și strigă: „Eu sunt Dumnezeu adevărat!”, strigă plin de amărăciune și orgoliu. Oamenii, dubli prin firea lor, lasă jocul liber al fondului lor subteran, acela care nu cere nimic și oferă totul afară de un singur lucru: puțința salvării.

Așa apare deruta omului care în căutarea absolutului cade în capcana periculoasă a contrafacerii, care, până la sfârșit, nu e altceva decât inversul a ceea ce căuta, e parodia adevărului. Unul a găsit absolutul în posesiune materială, în bani și proprietate, altul l-a găsit în putere, în setea de a domina, și altul în plăcerea imediată a sensualității, tot atâtea metafizici și religioase căi ale împlinirii. Aspirația către adevăr și sublim a omului a fost deviată și, iată, sufletul umanității sângerează sub povara singurăității și absurdului.

Iluzoria afirmație a auto-divinizării, întemeiată pe o falsă ordine spirituală, a îndepărtat omul de condiția sa originară și i-a închis căile de regenerare, acelea ale dragostei și ale creației, ale libertății și ale responsabilității. Omul nu mai e imagine biblică cu posibilități de transfigurare și naștere din nou, ci o existență îndurerată de propria sa neputință și orgoliu, imagine deteriorată de arta secretă luciferică.

Părăsindu-și condiția proprie, omul a spart ierarhia lumii și a dereglat ordinea spirituală: el s-a îndepărtat de poziția sa care este tragică, dar nu mai puțin sublimă și înfloritoare, plină de har și de sens.

Cel ce urcă muntele

1. Apele tristeții.
2. Marea singurătate.
3. Cel ce urcă muntele.

1. **T**ristețea este o stare morală, aparent prezentă în viața noastră a tuturor. Dar ea este caracteristică poeților, cuprinzând în această categorie pe toți cei ce trăiesc starea poetică, chiar dacă nu practică arta poetică, și mai este caracteristică înamoraților care fără știrea lor coboară în adâncimile existenței cu speranța că se vor împlini.

Frecvența tristeții nu ne îndreptățește să o socotim o stare banală; semnele prezenței ei nu sunt întotdeauna cele mai proprii expresii și cele mai juste înfățișări ale conținutului său de viață. Prin formele ce le ia, tristețea apare ca o alcătuire fluidă, colorată și muzicală, dar prin natura și rostul ei are un sens existențial.

Tristețea nu este o simplă reverie sau o stare produsă de contradicțiile materiale și sociale pe care omul le trăiește zilnic. Ea merge profund pe planul interior până la locul unde condiția omului poate intra în derută. Totuși tristețea nu cunoaște neantul desnădejdiei; neliniștea ei este purtătoarea unei suferințe în care speranța este activă. Tristețea nu este o stare de năruire interioară, ci una de îndurerată creație.

Greutatea unei definiții precise vine nu numai din caracterul ei fluid și din tonurile variate prin care se manifestă, ci mai ales prin semnificația ei metafizică. Prin experimentarea tristeții, omul realizează o trăire nouă în care orizontul și

înfățișarea lucrurilor se schimbă. Lumea devine mai bogată, lucrurile mai puțin materiale, sensul lor mai simplu (esențial) și mai adânc. Perdeaua ce o trage privirii noastre este mai voalată, dar mai pură și imaterială; vedem mai puțin precis, dar vedem mai departe; lucrurile pierd din consistența lor materială, dar câștigă în semnificația lor spirituală.

Tristețea, așa cum am spus, este prin excelență o stare interioară poetică și muzicală; din ea crește ritmul și o imagine colorată a vieții, tonul și măsura ei de mister. Tristețea, aparent pasivă, este o stare de înflorire spirituală: ea nu este activă în sens exterior, ci interior, contribuție a dimensiunii metafizice a omului și stimulent al setei de absolut. Pe această cale tristețea ne dă întâlnire și cu dramatica stare de insuficiență, de gol și infirmitate.

Posibilitățile deschise de tristețe pot merge în sens contrar, dublu: ea poate duce la angoasă și disperare, dar tot atât de bine la actul salvării; aceasta depinde de modul cum este orientată: dacă accentul cade pe infirmitate sau pe setea de împlinire.

2. Măslinii bătrâni și închirciți își băteau nodurile sub adierea nopții. După un nor negru, luna își dezvelea chipul de aramă cu străluciri de aur pulverizat. Cerul se boltise mai înalt, mai întins, mai cuprinzător, cu priviri de stele înfrigurate. Jos, în depărtare, se vede orașul învăluit în boarea nopții venită nu știe nimeni de unde, cu minunile și tainele ei. Acoperișurile cu scânteieri de lumină nocturnă, zidurile cu răsfârângeri albe și reci, ascund o lume care se naște și care moare, o lume a gustului de arome amare, o lume de neliniști, cădere și îndemn.

Tu stai singur, singur sub cupola cerului înstelat și nimeni nu știe, nimeni nu crede sau bănuiește. Timpul se scurge încet și trist, ceasul se lasă greu pe tufe, pe stâncă, pe suflet și

lumea nu știe nimic. Și cei ce te iubesc, puținii unei lumi îndurerate, și ei dorm, dorm neputința unui suflet biruit.

E o liniște adâncă, liniștea neliniștii cu împărăția ei tremurătoare, împărăția suferinței tăcute. Nu răspunde nimeni. Oamenii nu răspund, nici păsările, nici apele și nici pietrele; doar vântul câteodată să șteargă în fugă dorul cu aerul său arzător, cu setea nepotolită pentru cerul vinețiu brumat, îndepărtat și el.

În suferința aceasta tăcută, ai rămas singur și te rogi pentru o lume mai bună, plecat de suferință în grădina singurătății, îți treci mâna albă pe fruntea fierbinte, ca un fuior de mătase al zilei de mâine.

În marile momente ale vieții omul rămâne singur. Răscrucea, care îi cere discernământ, hotărâre și putere, îl urcă pe crestele marilor singurătăți. Numai marii inițiați, marii reformatori rezistă pe aceste poziții. Cei mai mulți dintre noi ne îndreptăm pașii către semenii noștri, către oameni, cu speranța regăsirii. Dar atențiile lor sunt deseori formale și apropierea distonantă prin lipsa lor de conținut.

Omul însingurat, de teamă a fugit în cetate, s-a aruncat în lumea ei de tumult, s-a prins de formele ei efemere, a căutat în lucruri și în alții sprijinul ce nu-l găsisese în sine; a căutat leacul tocmai acolo unde golul era și mai mare. Unii dintre oameni au experimentat o iremediabilă singurătate în mijlocul marilor metropole.

3. În urma unei greșeli, suferința vine ca o eliberare, ca o speranță că te poți vindeca de răul ce a pricinuit fapta ta necugetată. Alteori însă, suferința vine ca o pedeapsă nemeritată. Cugetul și fapta îți sunt curate, numai dragoste și îndemn. Ceea ce e mai grav, răul vine deseori chiar de acolo unde ai săvârșit numai bine.

Dacă ești înșelat și prigonit de însăși lumea speranțelor tale, dacă ești lipit de zidul neîndurării, nu lovi, ci ascultă, tu, om cu chip de om rodit în lumina dragostei, lasă umbrele să treacă și lasă o lacrimă să cadă pentru cel de lângă tine sau pentru cel de departe, pentru greșeala fratelui tău, pentru greșelile tuturor, pentru iluminarea oamenilor, a celor care nu pot cunoaște și nici mărturisi.

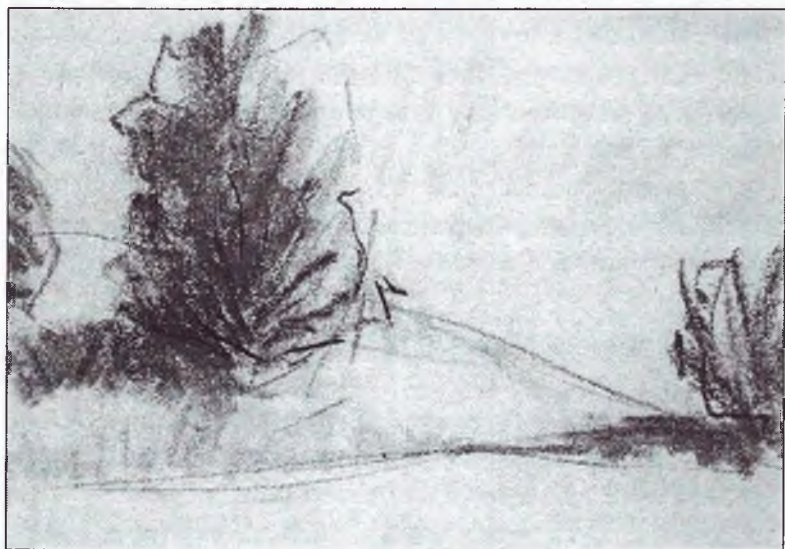
Aici, în lupta neînțeleasă și însingurată stă frumusețea unui suflet care nu cere nimic pentru sine, ci numai o răscumpărare în fața celor ce nu se trec.

Cel ce vede mai departe, cel ce a descoperit izvoarele limpezi ale vieții, cel ce știe lumea în ce are ea mai profund și ascuns, iradiant și ascensional ca lumina zorilor, acela nu este înțeles și e uneori alungat dintre oameni. Fiece înnoitor poartă cu el o tragedie proprie. Minimul de efort al deprinderilor nu lasă loc înălțimilor.

Omul care este stăpân pe el însuși, cel ce merge pasul cuceritor al adevărului și aduce cu el o lume mai bună, alungând îndoiala și moartea, omul acesta se bucură foarte rar de aleile grădinilor cu flori. Purtător de forme și sensuri noi, el stăruie într-un climat neprielnic. Șlefuitor de diamante ale spiritului, omul acesta nu-și părăsește vocația, nici calitatea sa de inspirat, încercările de tot felul îl definesc mai mult, îl purifică și îl înalță către o zonă de lumină, pentru marele banchet spiritual.

Cei mai mulți dintre noi nu iubim adevărul, ci adevărurile noastre, adică deprinderile acelea care ne servesc fără efort să trăim așa cum am apucat. Dacă un păstor trece prin vreme săgetându-ne inima cu daruri noi, ne credem viața în primejdie și sdruncinați cum suntem, scoatem acul gândului întărâtat.

Să iubești necondiționat, fără răspuns, să iradiezi lumina spiritului tău până peste marginile lumii, să hrănești cu pâinea

bunătații, să crești și să ajuți în tot felul, fără să ai teama insuccesului sau a loviturii pe la spate. Să înalți cântece de laudă vieții, să vindeci rănilor fraților tăi de suferință chiar și atunci când te hulesc, să-i urci pe creste până la locul unde privirea lor ametește.

Să crești florile de foc ale dragostei, să umbli drumul greu sfârșit de osteneală pentru a purta lumina altora, a tuturor, a celor buni și a celor răi, să suferi pentru ei în candoare și măreție.

Când ești bun, darnic și luminat, când servești și suferi pentru alții, când iubești prea mult, nu te aștepta la recunoștință ci la răscumpărare. Când arăți tuturor calea înțelepciunii și virtuții și încerci să-i deprinzi cu adevărată omenie, pregătește-te pentru zgomotosul alai al răstignirii.

S-a spus că în lumea noastră, când calci pasul ascensional al umanității, nu ai decât un drept: să suferi și să mori chinat de cei pe care îi iubești. Ghimpe al plăcerilor ușoare și al conștiinței alterate, ei nu te pot considera om normal, om bun, decât poate după cântarea cea din urmă.

Cel ce ostenește cu rodnicie, cel ce seacă izvoarele plânului ce ne sfârșește pe noi oamenii, cel ce alungă pustiul întâmplător, numai acela urcă muntele vieții, numai el cucește spațiul spiritual al lumii. Acolo în creste totul pare făcut să lase ochilor noștri imaginea unei lumi mai bune, a lumii adevărate care întruchipează bunătația, adevărul și frumusețea deplină.

Cel ce urcă muntele, omul care de milenii se luptă și stoarce lacrimi din ochii săi luminoși, acel care știe că la sfârșitul ascensiunii sale nu va găsi un cer searbăd, pustiul, pierdut în împărăția vântului și a norilor, omul acela va birui până la sfârșit.

Visul lui singuratic nu va mai fi luat în răs, visul lui și dragostea lui vor arde urâtul, mizeria multicoloră a omului

unei civilizații barbare. Cugetul și strigătul lui nu vor mai fi acoperite de cântecele ademenitoare ale lăutarilor vremii cu bani mulți și suflet puțin, ci vor străbate departe până în inima lumii și o vor trezi la o altă viață, la o altă lumină, abur nou ce va topi tot ceea ce nu rezistă marilor înălțimi.

Cel ce urcă muntele plin de credință, luminează cărările și biruie moartea, singurul tovarăș la acest drum greu. Noaptea și luna cu ochii înșelători, noaptea și stelele cu răsfrângeri de mister se topesc în calea netulburată a dimineții. Ah, zorile, zorile! Apare creasta rubinie, apoi ca argintul și floarea de crin. În privirile celui ce urcă muntele se adună tot focul dimineții, zarea albă, florile și păsările, o mare de lumină cu fâlfâiri de înger. Un cântec netulburat urzește o lume ca în ziua cea dintâi.

Prezența morții și semnificația ei spirituală

1. Prezența morții și tragicul.
2. Experiența morții „celuilalt”; androginismul.
3. Lupta împotriva morții.
4. Moarte și nemurire.

1. **S**e vorbește mult despre o concepție de viață sau alta și mai puțin despre problema morții. În realitate, însă, lucrurile sunt mai legate decât apar la prima vedere pentru că ele nu reprezintă decât două fețe ale temeliei existenței noastre.

În adevăr, moartea este o prezență continuă și indestructibil legată de viață, așa cum s-a spus, este imanentă vieții. Prin destinul său individual fiecare om este sortit morții. Asta, firește, nu înseamnă că conștiința participă intens de la început; sunt mai mulți factori care o fac să fie o prezență activă.

Prezența morții și sentimentul pe care ea îl întreține pe întreg cursul vieții omului conștient de condiția sa are un caracter profund și determinant de stări excepționale. Ea poate determina și crea stări care ridică probleme și dau vieții un ton grav, influențând direct conținutul acesteia și diversele sale manifestări; orizontul spiritual se lărgeste în mod dramatic.

Raportată la viața noastră, problema morții apare ca un impas, ca un șoc lipsit de rațiune, dar în același timp această prezență face ca viața să devină o adevărată dinamică, o continuă luptă pentru a evita sau și chiar a o învinge. Prezența morții dă vieții două direcții: pe de o parte o face să capete

un caracter maladiv și minor, iar pe de alta o face activă și creatoare până la locul unde naște afirmația.

Acest joc între bine și rău, acesta duplicitate, am putea spune, a condiției umane, face ca viața să capete un aspect tragic. Dincolo de categoria socială, dincolo de instruire și treapta de civilizație în care se află, privit din punct de vedere spiritual, omul este însetat de nemurire, de dorința de a exista permanent: în același timp, este prins în mod necesar în condiția sa naturală, condiție care nu-i poate oferi decât moartea. „Natura este regatul morții”, spune filosoful rus Vladimir Soloviov.

Moartea și nemurirea sunt prezențe contradictorii în viața omului, pe planuri și în sensuri deosebite; această stare nu le face mai puțin active. Omul real, omul concret nu poate accepta dispariția sa totală, iar condiția sa naturală, viața la nivel biologic nu-i poate oferi decât aceasta. Acceptarea dispariției lui totale nu poate apărea decât la indivizi infirmi, care uneori se consolează cu actul generării. Perpetuarea speciei, însă, nu înseamnă nemurire, ci doar o supraviețuire prin moarte, ceea ce în final este lipsit de sens. Indivizii angajați în limitele rațiunii, care au totuși o sensibilitate metafizică și religioasă, cad în mod dramatic și se topesc în apele neantului (Heidegger).

2. Orice om știe că viața sa are un sfârșit și că la o dată necunoscută va trebui să moară; acest fapt face ca în orice moment moartea să fie posibilă. Starea omului capătă în acest fel un caracter de incertitudine continuă. Sigur că vârsta are un cuvânt de spus, dar nu îmbătrânirea este aceea care păstrează în mod integral sentimentul morții; moartea este o prezență activă pe tot parcursul vieții.

Contactul cel mai obișnuit și cel mai timpuriu cu moartea îl luăm prin dispariția celor din jurul nostru care, firește,

poate avea mai multe gradații după natura relațiilor ce le-am avut cu cel dispărut.

Orice moarte este impresionantă pentru că fenomenul în sine și judecat în timp este un rău, poate cel mai mare rău. Atunci când însă cel care dispare este un „celălalt” obișnuit, participarea păstrează un caracter mai abstract, ca venind din fondul nostru comun care înseamnă natură și destin comun: omul este muritor.

Sunt cazuri însă când lucrurile se complică ca o consecință a calității raportului care a existat între noi și celălalt, un celălalt care nu mai este obișnuit, nu este dincolo de conștiința și existența noastră.

Experiența morții altuia poate fi ceva exterior până la spațial și poate fi trăită ca un fenomen fundamental, ca un dat ontologic. În primul caz este vorba doar de constatarea unei absențe, mai rar însoțită de o meditație asupra destinului comun, a condiției omului. În al doilea caz, e vorba de o experiență spirituală care poate atinge proporții dramatice.

Comunitatea de viață cunoaște raporturi care ne fac să depășim singurătatea către adevărate împliniri. Pentru o mamă, copilul este un dat existențial prin care ea se împlinește și se fortifică, este un plus al vieții, care devine în acest fel pozitivă; de aceea dispariția copilului este un rău ireparabil, o stupiditate chiar. Maternitatea nu este numai un fenomen biologic, ci și unul spiritual care transformă condiția femeii până la transfigurare; dăruirea ei este ceva care desăvârșește ordinea morală.

Misterul morții care planează asupra noastră a tuturor, cunoaște variate stări și condiții; nimic din această lume nu scapă imperiului morții, nimic nu se răsfrânge mai tragic decât dispariția celui ce ne aducea împlinirea și integralitatea.

Exemplul cel mai expresiv și convingător al acestei situații este acela al spargerii unității realizată în raportul soț-soție.

Nu rare sunt cazurile când dispariția unuia este urmată la scurt timp de dispariția celuilalt. Și dacă acest fapt nu se produce, starea celui rămas în viață suferă schimbări profunde de calitate și sens.

Omul este o sinteză de elemente și raporturi, este o aspirație la unitate și perfecțiune; el își desfășoară viața în scară, nu însă liniar, ci sferic. Androgenismul este treapta superioară a relației dintre bărbat și femeie; această unitate nu este posibilă însă numai în ordinea naturală, pentru că androgenismul angajează și alte forțe creatoare ale omului, situându-l pe o poziție în care tot ce vine din fondul obscur subuman este prelucrat până în limitele transfigurării.

Numai în acest fel datele instinctive primare pot fi fertilizate și omul părăsește ordinea naturală zoologică pentru a se angaja în cea morală și spirituală. În realizarea acestei unități androgine principiul feminin are subtilitatea și eficiența sa superioară.

Într-o astfel de stare existențială, care nu mai e o simplă relație exterioară, atunci când unul dispare, celălalt îl urmează și dacă aceasta încă durează, natura sa morală se alterează; un exemplar uman care a experimentat androgenismul, rămas singur, se simte nu numai singur dar și infirm, deoarece el dăinuie ca parte dintr-un întreg împlinit care s-a spart.

În căutarea celuilalt omul îl produce pe „noi”, care depășește pe „eu” și „tu” într-o nouă realitate care nu este ceva adițional. Prezența morții atacă această unitate nouă și comuniunea suferă. Existența noastră capătă un caracter fragil cu tendința de cădere în non-existență. Dispariția celuilalt, indiferent de calitatea sa, atrage după sine contactul cu moartea.

Dacă cineva pleacă dintre noi, locul rămâne sărac, peisajul trist și lucrurile reci, fără substanță; noi înșine devenim o existență împutinată, dacă nu descumpănită. Suferința morții

altuia, la orice treaptă și sens, este o suferință spirituală care marchează condiția umană.

3. Moartea este un fenomen cutremurător și lipsit de sens în limitele rațiunii: ea apare ca un dat fără nici o explicație, fără o deschidere către judecată; aceasta o și face să fie stupidă. Moartea este o tragedie care se consumă cotidian și pe dimensiuni universale; respingerea ei nu influențează cu nimic felul necesar și categoric în care apare. În mod natural ea închide viața omului și de pe aceste poziții nu există cale de salvare.

Din punctul de vedere ce aparține filosofiei naturaliste, moartea este simptomul cel mai grav al răului, de unde vine și caracterul ei negativ. Moartea este inamicul a tot ce durează, este înfruntarea permanenței și lichidarea existenței până în străfundurile ei, care nu permite misterul creației.

Omul cuprins de frigurile morții simte neputința lui de a fi creatură splendidă a patosului divin. Cel care nu cucerește aliniamentul transcendent, cel care există numai în limitele corporale ale naturii experimentează fenomenul morții într-o suferință și un coșmar distrugător, fără putință de depășire; totul e durere, destrămare și lichidare a datelor ultime ale vieții, e pas sigur al căderii în non-existență. De pe aceste poziții lupta este imposibilă, cum imposibilă este salvarea. Neantul, marele neant, este singura deschidere a omului care nu-și găsește calea substanțială a spiritului și potențialul său creator.

A face din moarte un scop este o maladie a spiritului, o deviere a sensului vieții noastre; această orientare nu poate duce decât la un vid interior, la o stare de tulburătoare cădere, care nu este suportabilă nici de natura noastră biologică; procesul însuși al organismului intră într-o fază de descompunere; ideea morții ca scop este o idee în care acceptarea

negației și împăcarea cu acest final duce la impasul tragic al condiției umane.

Și totuși omul nu poate accepta moartea cu întreg cortegiul ei de moduri iraționale și nefaste. În istoria diverselor manifestări ale vieții spirituale se găsesc tot atâtea încercări și mijloace de a interpreta și învinge moartea.

Între doctrinele care au dat soluții în fața problemei tragice a morții se plasează în primul rând budismul și stoicismul roman, o religie și o filosofie, prima cu un caracter mai pasiv, iar a doua de o coloratură eroică; ceea ce le apropie este ideea panteistă a integrării și în final a topirii omului în univers (cosmos). Reparația ce s-a încercat a fost ideea că regatul morții stăpânește existența individuală, deoarece ea nu este decât parte dintr-un întreg durabil și ca parte este în continuă trecere. Lumea are un caracter permanent și în cuprinsul ei viața și nu moartea biruie: lucrurile se schimbă și oamenii se sting, dar lumea durează în marea ei amploare. În concluzie, moartea ca fenomen trebuie acceptată deoarece ea apare în funcție de existența durabilă a lumii (cosmosului).

Această poziție anulează însă existența persoanei umane, care este o realitate spirituală. Omul ca existență de sine stătătoare nu poate accepta rezolvarea problemei morții printr-o renunțare la existența sa proprie. De aici efortul către o soluție convenabilă salvării omului, a condiției sale spirituale majore care să poată birui moartea, care oricum continuă să fie prezentă și activă.

4. Natura noastră fizică (organică) este ceva ce trebuie depășit pentru a învinge moartea. Nemurirea prin perpetuarea speciei nu aduce nimic nou pentru a putea birui efemerul deoarece pe această cale rămânem tot în zona unde moartea este activă și nimic creator nu se produce pentru om ca persoană umană, ca existență spirituală.

Tragedia omului joacă între legea naturală și legea spirituală. Pentru a birui moartea este necesar în primul rând să se producă depășirea limitei impusă de realitatea empirică și de tot ceea ce înseamnă accident în condiția umană. Omul nu poate să-și dăruie viața unor permanențe fără o aderență la o realitate spirituală perfectă, singura ce îl poate salva: nemurirea pentru om înseamnă o încărcare cu stare divină.

Experiența religioasă creștină, pentru a-l scăpa pe om de teama morții, a încercat un mare salt: acest fapt s-a produs prin contactul cu realitatea absolută de dincolo de timp, cu transcendența.

Prin prezența lui Crist în istorie, adică în timp, s-a produs cea mai mare revoluție, și anume o revoluție de natură spirituală. Întemeierea unei „împărății a cerurilor”, care, de fapt, este o împărăție a spiritului ce nu trebuie gândită spațial, a deschis posibilitatea pătrunderii omului într-o zonă în care moartea nu are acces. Prin această sublimă întemeiere omul depășește starea sa de muritor către alta, de mare frumusețe, aceea a divinității prin care el are sentimentul eternității.

A trăi în timp înseamnă continuă schimbare și incertitudine, înseamnă contradicție și participare la marea trecere a lucrurilor. Viața temporală a omului implică prezența morții, fapt care poate fi surprins pe toate treptele și toate condițiile naturale.

Pentru a ieși din acest impas, pentru a îndepărta tragedia luptei ce se dă între legile naturii și cele ale spiritului, doctrina creștină propune, așa cum am spus, un salt dincolo de existența terestră și anume o participare a omului la existența absolută, care nu înseamnă numai o transcendere, adică o participare la eternitate, ci și o transformare a existenței terestre însăși printr-un fel de coborâre a permanenței divine la această existență.

Se poate muri printr-o stingere a vieții în sens negativ, suportând o moarte naturală și se poate muri printr-o deplasare, printr-un acces la eternitate și perfecțiune. Acest fenomen se produce în interiorul unui act de credință, care înseamnă o adevărată convertire a umanului natural în umanul transcendent ce se petrece prin vecinătatea și contactul cu Dumnezeu. Marii mistici consumă moartea prin dragostea lui Dumnezeu, când teama se transformă în bucurie și încântare, când existența omului capătă un caracter afirmativ. Misterul morții, naturală formă a negației, se convertește în acest fel într-un atașament la misterul creației. Omul este o existență afirmativă, un centru de iradiere al vieții și o compensație la ceea ce apare în lume ca negație. El trebuie să lupte continuu și prin exercițiu spiritual să îmbogățească această lume cu cât mai multă frumusețe.

Crist prin exemplul său a învins moartea și a făcut posibilă afirmația vieții; prin actul sau a transformat lumea aceasta, cu tot ce este al ei, într-o energie care transfigurează și deschide porțile eternității. Tragedia morții, așa cum apare omului, paradoxul ei în lume și viață, a căpătat prin crucificare un mod nou de a înțelege problema morții; acest fenomen dezolant și stupid, formă extremă de manifestare a răului în existență, și-a găsit dezlegarea în preschimbarea spirituală a tot ceea ce era întunecat, într-o baie de lumină, în minunea învierii care trebuia să cuprindă întreaga creație.

Omul apare de astă dată renăscut, liber să lucreze pentru sine și pentru tot ceea ce există, la o prefacere din adâncimi și din natura sa dublă să cultive numai ceea ce stă sub semnul creației și al permanențelor. Dacă condiția omului a fost principial și radical transformată printr-o dominantă spirituală, dacă fiecui moment trecător participă la transcendență, moartea este învinsă printr-o proiectare a omului într-o altă sferă de existență decât cea naturală. Moartea în sensul negativ și

crud al existenței nu apare decât în perspectiva unei filosofii naturaliste. Omul însă poate fi introdus într-o altă ordine, ordine spirituală, în care orice act și moment trecător participă la eternitate, în care afirmația domină; în acest fel orientat, omul dispune de mijloace prin care să învingă caracterul necesar destructiv al morții.

Dacă prezența morții nu poate fi înlăturată, de pe noile poziții ea poate căpăta un alt caracter, poate deveni un stimul creator – omul se poate salva. Dominanta spirituală instalată, dă omului putința să aibă în fața morții nu o atitudine de resemnare ca în budism sau stoicism, ci una activă și majoră care amintește de misterul creației.

Însăși cultura și sensul ei este tot o luptă pentru spirit și un leac împotriva morții chiar dacă acest fenomen se produce în timp și aparent este istorie. Cultura nu există ca o ornamentație a unei societăți sau a unei epoci; ea este un mijloc de a cuceri permanențele și un act al salvării. De aceea, are un caracter religios și funcționează în acest sens.

UNDE E OMUL?

1. Unde e omul?
2. Urzeala omului.
3. Oamenii simpli.

1. **U**nde e omul bun, cel care împarte bucuros bucata de pâine uscată, unde e omul care deschide zorile iertării și dragostei, acela care crește florile mele și pe ale tale, frate, vecin sau pelerin? Îl căutăm mereu ca pe o lumină, ca pe o mireasmă, putere ascunsă a dragostei ce alungă urâtul și topește suferința.

Să batem lumea-n lung și-n lat, această lume atât de întristată, să rătăcim pe căile înfiorate ale cerului până când vom găsi țara unde cresc florile zilelor de la început, acolo unde omul trăiește în înseși izvoarele vieții, punct de sprijin neschimbător al lumii noastre.

Unde e omul întreg și puternic, omul bogat interior și bine îndrumat, omul pur și înamorat al absolutului?

Îl găsim arareori și atunci numai în acele exemplare de splendidă frumusețe și echilibru, ce trăiesc în zonele mai puțin expuse ale vieții de cetate, omul simplu, de o simplitate care atinge permanențele și de o dragoste de adevăr care vede pe Dumnezeu, omul simplu care nu cunoaște porțile căderii în fața tuturor tentațiilor unei lumi de desfrâu și penibilă desfigurare.

Acest om nu cunoaște arta de a înșela, viclenia, dar cunoaște arta de a fi om, chip uneori sbuciumat dar sublim, păstrător al tainelor existenței sale în lume.

Oamenii cred în genere că numai ridicarea pe o treaptă socială și materială le poate garanta o stare aleasă, demnă de invidiat.

Sunt oameni simpli care manifestă o reală noblețe, care respiră un aer sănătos și străbat o cale de înțelepciune. Gândul și fapta lor, hrănite din cele mai pure izvoare, împlinesc totul cu o inocență firească, apropiată florilor și copiilor, astfel încât și-n greșeală apar blânzi și frumoși.

Trecerea lor în lume este senină, bucurie în muncă și cumpătare, în cântec și rugăciune.

2. Tu, omule, nu te mândri, nu te închipui puternic, biruitor și, peste tot ce cuprinzi, stăpân. Nu te socoti veșnic în ce ai trecător și putred, nu te îndumnezeii când ești un vâslaș greu încercat pe marea întinsă, nu rareori flămândă a lumii acesteia.

Tu, femeie, nu te pierde în propriile tale vrăji, în frumusețea ta fără pereche. Darurile chipului tău nu ajung să sature nici setea păcatului consfințit al unui singur om, acela care ți-e bărbat. Nu crede fără măsură în frumusețea ta, mâine neîntârziat ofilită; atunci va trebui să-ți cauți rostul în alte părți ale pământului acesta, atât de înșelător încărcat cu daruri moi.

Numai fărâma de lumină ce o simțiți străbătându-vă făptura câteodată, și atunci numai mărginaș, numai sâmburele de veșnicie aruncat în voi – aur asvârlit în chipuri de lut nefrământat – pot înălța puterea la rând cu năzuința și asvârli un pod dincolo de moarte, în paradisul pierdut al unei lumi atât de flămânzite (turmentate).

Acolo unde orientarea spiritului nostru este defectuoasă și o conștiință superioară a rostului nostru în lume nu funcționează, împlinirea unui destin propriu nu este cu putință.

Cutreierând fără sens toate colinele apetitului și ale plăcerii, nu putem obține o viață de echilibru și armonie, o viață

de creație. Adevărul se desvăluie numai aceluia care ia o atitudine sinceră în fața problemelor vieții și suferă cu demnitate, se desvăluie numai aceluia care se deprinde să vadă lucrurile în realitatea lor dată și posibilă, aceluia care se supune liber unui regim de riguroasă disciplină a spiritului.

Liniștea și pacea nu pot fi cucerite prin delăsare și înșelăciune, ci printr-o mare efortare a tot ceea ce angajează ființa noastră către împlinirea unui destin uman superior.

3. Rupti din legăturile firești ale condiției noastre, angajați pe drumul tuturor tensiunilor inutile, de pe aceste poziții, noi putem cuceri, dar cucerim o lume în care nimic nu durează, un univers mort.

Dorim ceva, dorim mereu, ceva care să ne astâmpere orgoliul sau setea de parvenire. Ducem o viață febrilă, dar fără rod; derutați, căutăm dulcele și obținem amarul, amarul unei vieți care adună totul și nu păstrează nimic, amarul unei vieți în care lumina e fumurie, munca e lipsită de bucurie și dragostea e fără gust. Cugetul și fapta noastră se desfășoară într-o lume peste care domnește teama și efemerul.

În sat răsună mersul carelor și mugetul vitelor, cântă jalea oamenilor, a râului și a copacilor. Pe vârfuri dantelate joacă scânteile unui apus însângerat.

Iată această lume a satului, care fără bolta unui cer încreștinat ar fi coborât treapta cea din urmă a vieții animale, această lume e purtată de dorul unei vieți mai bune, armonioase și sublime, de dorul culmilor amețitoare unde omul își găsește respirația largă a setei lui de absolut.

Câtă bucurie în știința omului și cu cât mai înaltă în neștiința lui știută. O muzică cerească îl poartă pretutindeni.

Oamenii noștri din popor, oamenii pământului, au trăit o viață mai echilibrată și nu rareori mai profundă decât a noastră care nu rareori înseamnă o demisie a moralei. Aproiați

de natura vie, bogată și multiformă, înarmați cu o știință a tuturor amănuntelor în marea masă a tainelor ce se deschid cotinuu, meșteri artiști și artiști meșteri, sensibili la întreaga gamă de forme și culori a lumii aparente și la puterile celei ascunse, stăpâni ai virtuților care fac din lut esențe, oamenii aceștia mai puțin evoluți material, simplii și înapoiții confortului, ne întrec deseori în înțelepciune și virtute.

Plini de elan sau măsurăți, delicați sau aspri, dar întotdeauna sinceri și demni în fața problemelor vieții, acești oameni la care simplitatea înseamnă esențialitate, îmbină munca cu cântecul, durerea cu surâsul și setea de adevăr cu frumusețea.

Ei nu cunosc ca noi toate minunile științei și ale tehnicii, dar cunosc spotul ascuns al lucrurilor și sensul darurilor proprii naturii umane. Din tradiție sau din carte, ei făuresc totul prin sfortărea proprie, din experiența mereu înnoită cu fiecare ins ce vine pe lume.

O intuiție vie și adâncă, un elan creator fără limită, o comuniune perfectă cu lumea înconjurătoare – acel real viu și tainic, nu acela mort și banal al unor preinși cărturari – aspirație copilărească spre cer care niciodată nu le-a rămas pe de-a-ntregul închis, acestea sunt însușirile unor oameni care cu prea multă ușurință au fost socotiți mizerabili.

Cine este acela care bate la porțile cerului să-i deschidă soarele cămărilor sale de foc? Să-l căutăm în fiecare din noi!

OMUL, MISTER AL EXISTENȚEI

1. Omul, mister al existenței.
2. Cine ești tu?
3. Străinii de aproape.

1. **C**ondiția umană nu este așa cum apare. Omul este o existență complexă, de o profunzime și un sens greu de deslușit. Natura sa, locul pe care îl ocupă în ierarhia lumii, valorile ce le cuprinde și sensul pe care ele îl presupun dau omului o poziție plină de răspundere și dintre cele mai dramatice.

Omul este marele mister al existenței.

Pentru a putea trăi o viață superioară, cu adevărat umană, pentru a se îndruma, omul trebuie să știe care îi este condiția, cine și cum este el situat în lume. Suntem în fața unor obligații intelectuale și morale ce nu rareori depășesc puterile noastre de discernământ și de acțiune. Pentru fiecare pas înainte este nevoie de un mare efort de cunoaștere dublat de o riguroasă practică a înțelepciunii și virtuții.

În primul rând omul, cel de ieri, cel de azi și cel de totdeauna, este o părticică minusculă, dar plină de grandoare a cosmosului și armoniei universale. Cei ce experimentează cu amplexare această dimensiune – pentru că nu toți o experimentează – pot să se înalțe sau să se frângă. A exista în lume în mod conștient nu este îndeajuns pentru că există și posibilitatea de a cădea în lume. Până și marele Pascal s-a speriat odată în fața spațiilor infinite.

Golul cosmic este imens și catastrofic pentru cel ce îl trăiește. E cutremurător să bați la porțile unui astfel de edificiu și să nu-ți răspundă nimeni.

Omul se măsoară cu lumea în sens material, de aceea conștiința lui se frânge, de aceea când experimentează această dimensiune a condiției lui este atât de copleșit. Poziția sa în lume și în viață are nevoie de o altă orientare, aceea a spiritului său activ care îi este specific și prin care învinge lumea în materialitatea ei imensă, infinită. În oglinda rațiunii și conștiinței sale superioare se răsfrânge întregul univers: în fapta sa, când este bine îndrumată, se răsfrânge ceva din însuși misterul creației.

În acest fel lumea ne apare complexă, bogată și profundă dar totodată unitară, armonioasă și echilibrată. Pentru a se putea împlini, omului nu-i este indiferentă poziția față de întreaga existență și nici sensul vieții sale în act, adică aceea a posibilului.

Cei mai mulți oameni pierd măsura lucrurilor și ierarhia lor, pierd până la sfârșit disponibilitatea sufletească. În acest fel devin universuri închise, măcinați de marea singurătate și plictiseală a inutilității lor. Tot ce caută și fac exterior, la nivel de senzație, nu e decât un refugiu din inconștientă sau disperare.

Tonul trist și grav al singurătății, neputință de aderare la lume și viață în profunzimile lor, cer un consum care nu e altceva decât un fel de preludiu al morții. Această condiție mizerabilă a omului nu poate fi depășită decât atunci când universul personal se deschide și valorifică tot tezaurul umanității de care dispune.

Noi oamenii existăm coexistând, cu florile și găzele, cu oamenii și Dumnezeu, cu universul întreg. Tot potențialul nostru de creație și farmec trebuie acționat, redând însutit, redând până la cap, ceea ce am primit în germene.

2. Trăim și suferim laolaltă și nu ne știm, cum nu se știu nici pietrele. Fiecare purtăm un nume, un nume adevărat. Ne simțim în el aieva, ne simțim adânc și ne dorim noi înșine.

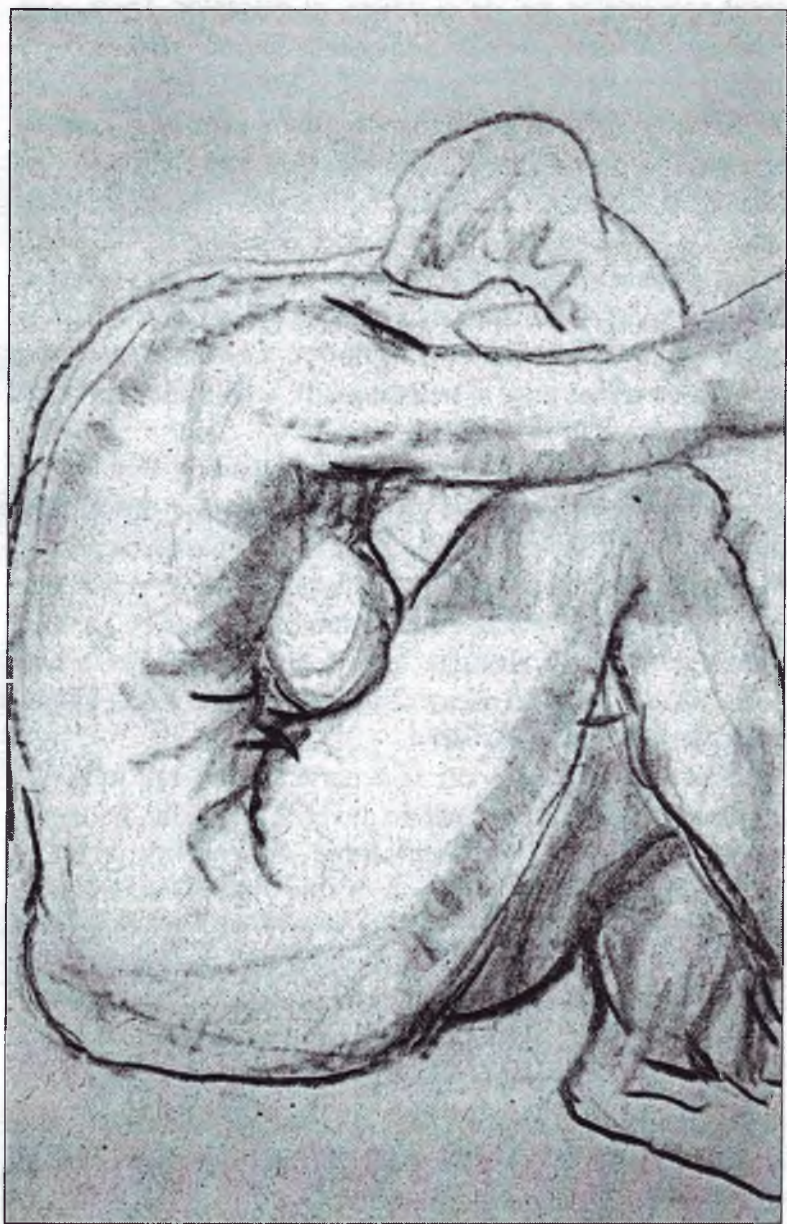
Acest nume există pentru noi ca realitate vie, continuu experimentată interior, ca o realitate ce se impune; el cuprinde o ființă bogată, ceva asemănător unei păduri tainice cu izvoare și cântece pure, mereu noi, mereu altele, o făptură vie cu gânduri și doruri, acum împăcată, acum trudită, acum îmbucurată, acum tristă cât muntele Golgotei.

Pentru cei din afară cine ești tu? Ești un obiect, o umbră și nici atât: o cifră, o abstracțiune, două sunete indicând un obiect. Vezi cum se apropie oamenii de tine: indiferenți sau la fel cum se apropie de toți ceilalți, fără dragoste sau alt semn dumnezeiesc. Pentru ei tu ești altul și altul ești tu; poți să fii sau poți să nu fii, ca o brazdă de pământ, fără suflet, fără chip, fără durere și cântec.

Cei care au experimentat în viață tristețea amară a unei singurătăți în mijlocul oamenilor, cei care au fost loviți și îngenuncheați de inima lor secătuită, chin conștient din chin inconștient, rău din izvoarele răului purtat cu orgoliu și prostie, numai aceia care au răscumpărat totul prin suferință pot ști ce înseamnă a fi aproape, a fi frate, pot birui închisorile omului și culege aurul lumii, acela ascuns în jocul cerului și-al mării vieții noastre spirituale.

Când fratele de destin, omul, se apropie de tine, cheamă-l și, cu puterea dragostei, frânge întunericul crescut între voi în atâtea chipuri, cu gândul tău iradiant, desvăluie-i tainele și respectă-i sâmburele de lumină pe care însuși misterul creației a angajat-o acolo unde nici nu bănuim. Toți cei ce ne înconjoară, toți cei pe lângă care trecem sunt pentru noi prilejuri de a ne încerca bucuria și frumusețea noastră înșine, într-o lume de durere și moarte prematură.

În fiecare din noi există doi oameni: unul pe care îl vedem și altul pe care nu-l vedem. Primul este omul fizic și social, cel de al doilea omul metafizic și spiritual. Primul,

omul aparențelor, cel de al doilea, al esențelor. Toate aprecierile și faptele noastre greșite provin din înclinarea superficială și comodă de a-l privi numai pe omul exterior.

Bine ar fi ca omul să apară așa cum este, adică cel din afară să fie cel dinlăuntru. Lumea noastră însă e plină de contradicții și aparențe înșelătoare, e plină de consecințele păcatului. De aceea, pe căile indicate nouă de o adevărată trăire în spirit, trebuie să risipim negura ce ne acoperă vederea, să frângem toate opreliștile care ne fac să nu pătrundem în inima și taina fratelui nostru de destin, a celui cu care trăim și, ceea ce e mai grav și neîndreptățit, a celui pe care vrem să-l judecăm.

Omul pe care nu-l vedem este cel adevărat, omul adânc al esenței proprii, acela al firii celei desprinse din ordinea divină a lucrurilor și pe care numai setea noastră de absolut ni-l poate descoperi. Sinceri în sfortarea față de noi înșine, curați și puternici în aceea față de lumea întreagă cu făpturile ei atât de minunat alcătuite, pas în singurătate, dar privire coborâtă cald între cei asemenea noastră, iată o cale a bucuriilor celor din înalt ale omului.

Cei de aproape sau cei de departe, toți îți sunt frați. Mai bun sau mai rău, tras tot atât de poverile păcatului, omul este un univers tainic, sigur o alcătuire măiastră de umbră și lumină, dar, nu mai puțin sigur, o ființă dăruită cu calitatea, firea și destinul său propriu față de care noi, ca oameni, nu putem fi indiferenți. Adâncimile atât de bogate ale spiritului său noi nu le putem privi cu ochi pământesc și nici nu le putem apropia cu mijloacele obișnuite ale mâinii care caută mereu pentru sine. Fântânile acestea ascunse nu pot fi descoperite decât cu aceleași mijloace cu care ele au fost zidite, adică ale cugetului și faptei care în temeiul lor sunt cunoaștere și creație, apropiere de absolut.

3. În goana sa după o lume de forme și culori schimbătoare, în setea sa de cucerire materială, omul de azi uită calitatea celui apropiat, a omului viu, a omului legat printr-un destin unic. Soție, copil, frate sau prieten, toți apar în aceeași ștearsă zare, toți cu același chip străin, făpturi fără suflet, fără taină, întâmplătoare instrumente care de cele mai multe ori nu corespund nevoilor noastre de consum și parvenire.

Făpturile acestea cu chip de om, pe care, dacă nu le mai putem folosi, le aruncăm într-o lume de indiferență și moarte, fără ca vreo cută a sufletului să se miște, sunt frații noștri de destin, sunt cei de aproape, uitații, străinii de aproape.

Dacă făptura noastră s-ar cutremura o clipă și ar primi nevăzut frumusețea învățaturii Dumnezeuului întrupat, dacă privirile ni s-ar încărca de dragoste și îndemn, sub acele chipuri șterse de întrebuițarea zilnică, sub acele forme și umbre ne semnificative, am descoperi o lume adâncă, o viață tainică, o fântână de înțeleșuri și îndemn către o viață mai bună.

Străinii de aproape ne-ar apărea în acest fel oameni vii, ființe intime peste care bogăția dragostei a căzut vertical, ca o lumină ce ni i-a deschis, ferestre minunate ale operei divine.

Lumea a crezut mult timp că lucrările ei merg bine dacă totul este gândit, idee devenită instituție. Organizarea științifică este constructivă, dar ea trebuie luată în considerare în mod relativ, nu absolut. Ar fi prea simplu dacă fericirea oamenilor ar fi cucerită numai pe această cale. Universul uman e mult mai vast și viața nu se lasă prinsă atât de ușor.

Raționalizând totul, cuantificând, omul și manifestările sale devin un număr, obiect de statistică. În acest fel scapă ceea ce ne aparține ca făpturi concrete, cu însușiri proprii.

Omul este și participă la o ordine universală, dar există ca o realitate vie, concretă. Fiecare dintre noi suntem un „caz”, o ființă bine și propriu determinată, suntem existențe

particulare cu însușiri variate și sensuri multiple, suntem existențe ce închidem în noi o întreagă umanitate.

Suntem oameni, dar suntem cunoscuți sub un nume, adică identificați. Acest nume nu spune nimic despre ființa noastră, ci este doar o etichetă. Ești un nume și de aici încolo urmează imaginația: o mie și una de închipuiri, după puterea și orizontul fiecăruia, dar toate necorespunzătoare omului viu, adevărat, pornit originar și cu destin propriu. Numele nu exprimă pe „tu”, pe „celălalt”, așa cum el există în realitate; el este dezgolit de sens, fără conținut real, uneori neavând decât o valoare (funcțională) de acoperire, ca un număr, ca o cifră.

A cunoaște pe cineva înseamnă a te depăși pe tine însuți, a coborî în adâncimile și tainele ființei sale, a te dăruia lui ca unei existențe deosebite și apropiate deodată. În acest fel vei cunoaște cu adevărat, vei judeca drept și vei mărturisi bucuria de a nu fi singur pe lume.

LUMINILE ORAȘULUI

1. Luminile orașului.
2. Excitantul exterior.
3. Nu e timp.

1. **O**amenii vin mereu către luminile orașului, ale cetății moderne pe care o cred încărcată de toate binefacerile civilizației. Vin curioșii, vin naivii, vin însetații de strălucire și putere. Ei cred că aici vor găsi tot binele și prisosul lumii acesteia.

Cetatea modernă cu cântecele sale de sirenă atrage, dar nu satisface setea celor ce caută frumusețea. Aici, omul duce o viață deschisă mai mult zodiei sale biologice; e o goană continuă pentru cuceririle unei vieți exterioare. Cei ce caută libertatea, dragostea și creația, setea de absolut cu toate florile spiritului, au de dus o bătălie grea într-o lume potrivnică, ce nu păstrează astfel de lucruri nici în cămărilor conștiinței sale. În inumana „luptă pentru existență” un om e ca un lucru, și un lucru nu e nimic în afara uzului zilnic, trecător și, până la urmă, inexistent.

În condiția tristă a acestei vieți își duc zilele lor de bucurie înlăcrămată o seamă de oameni pe care metropola îi ignoră. Ei rătăcesc încrezători într-o lume mai bună. Flori delicate ale umanității noastre, purtători de bună veste, acești oameni nu și-au trădat destinul și nu au renunțat la calitatea lor; copaci singuratici într-un climat potrivnic poartă în ei neatinsă frăgezimea începutului și suculența rodului.

Loviți și umiliți, în cel mai bun caz ignorați, acești oameni au mângâiat, au înălțat și au săturat din prisosul inimii lor pe toți cei care-i înconjurau. Ei au venit să afle isvoarele luminii și au rămas în ea chiar atunci când nimic nu-i ajută să rămână. Aceste flori delicate ale unei grădini pustiite duc o viață de puritate și chin într-o lume care nu vede nimic dincolo de satisfacerea unor apetituri periferice: nici chiar propria sa nenorocire.

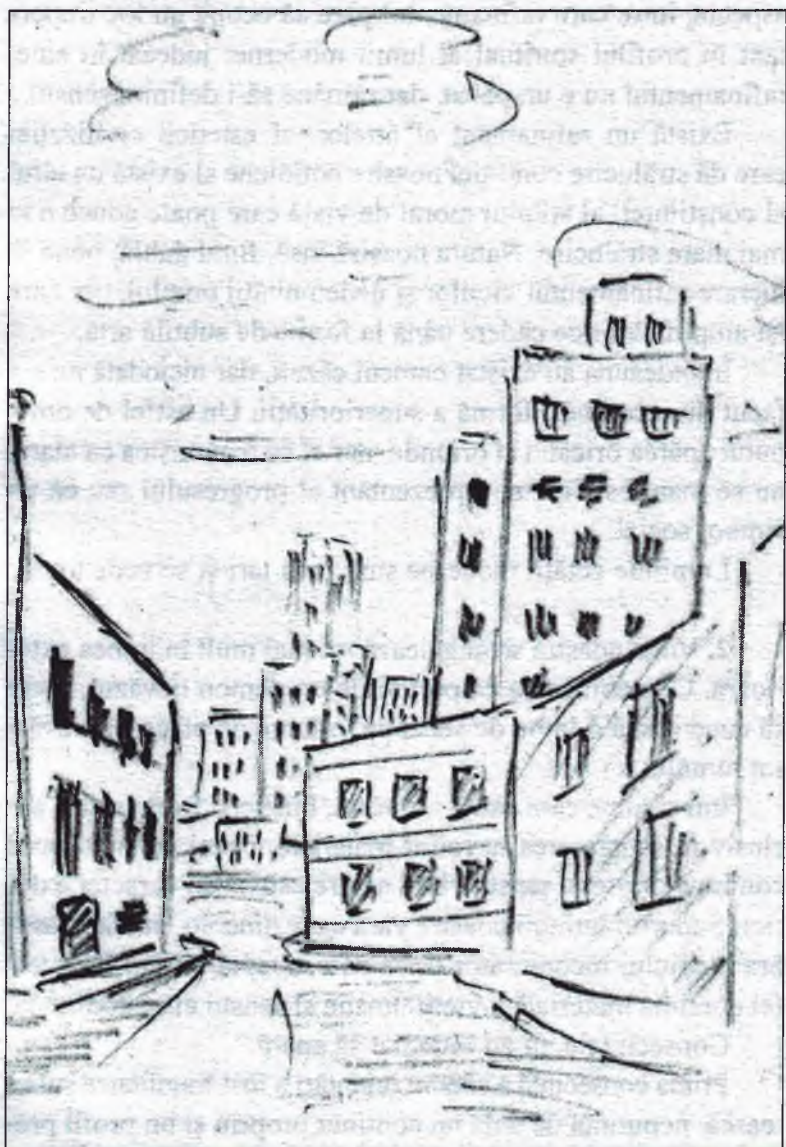
Sensul existenței lor? Roua dimineții de vară în vreme de secetă.

Etica marilor cetăți aduce o stare de înflorire, mai ales celor ce sunt dornici de putere și bunuri materiale. Într-o lume în care unitățile de măsură sunt „banul și relațiile”, în care însăși gloria revine celor ce le posedă, este ușor de înțeles că valoarea proprie a omului contează mai puțin și că succesul este în primul rând apreciat.

Dacă pe această dimensiune a vieții se situează bunul suprem, e de la sine înțeles că înțelepciunea și virtutea nu vin pe căile dragostei de adevăr, de abnegație, de respect al omului. Pentru mentalitatea curentă, o situație bună nu poate dobândi decât acela care se supune regulilor unei arte pe cât de riguroase pe atât de sigure: arta de a parveni. Succesul este rezervat îndeosebi celor ce sunt „deștepți”, ceea ce vrea să spună că el revine oamenilor calculați și egoiști, aceluia care nu văd și nu fac nimic dincolo de interesul personal – acela ce-l socotesc ei a le fi propriu –, interes pentru care la nevoie cei ce apar în cale, toți, trebuie să cadă ca spicele sub seceră.

Omul acesta prea personal, adesea rău și nu rareori indiferent, se socotește deținătorul unor virtuți excepționale și magicianul adevăratului progres. În realitate el deține numai secretele artei de a parveni, hrănite de un fond moral care pe cei buni îi poate năruți.

Dar luminile marilor orașe mai pot face vizibile și alte aspecte, între care rafinamentul pare să ocupe un loc important în profilul spiritual al lumii moderne; judecat în sine, rafinamentul nu e un păcat, dar rămâne să-i definim sensul.

Există un rafinament al artelor, al esteticii civilizației care dă strălucire condiției noastre cotidiene și există un altul al conștiinței, al stilului moral de viață care poate aduce o și mai mare strălucire. Natura noastră însă, fiind dublă, pune în lucrare rafinamentul viciilor și nedemnității omului, om care își amplifică orice cădere până la forme de subtilă artă.

Întotdeauna au existat oameni căzuți, dar niciodată nu s-a făcut din aceasta o formă a superiorității. Un astfel de om a putut apărea oricând și oriunde, dar el se recunoștea ca atare, nu se manifesta ca un reprezentant al progresului sau ca un simbol social.

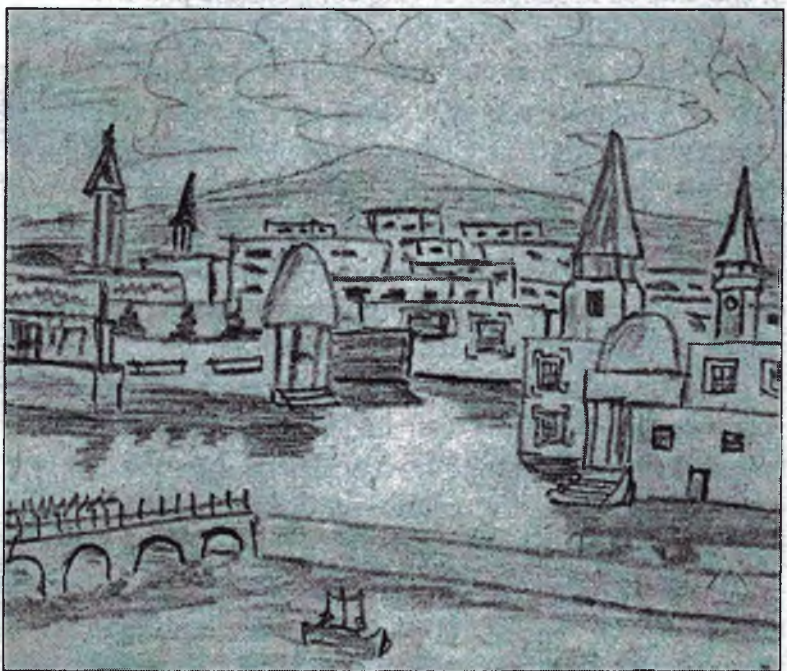
Luminile cetății moderne sunt prea tari și se vede totul.

2. Viața noastră se angajează tot mai mult în lumea exterioară. Oamenii merg ca purtați de un demon nevăzut, merg să cucerească o lume de senzație, o lume de plăceri și revărsat tumult.

Într-o lume care caută adevărul, binele și frumusețea, exclusiv în satisfacerea nevoilor materiale, nevoi ce sunt într-o continuă creștere, sensul vieții noastre capătă un caracter exterior. Suportul întregii noastre vieți cade dincolo, în afară, asupra mediului înconjurător de la care așteptăm totul. În acest fel condiția materială a vieții umane și sensul ei se confundă.

Consecințele nu au întârziat să apară.

Prima consecință a acestei orientări a fost fragilitatea sufletească, neputința de a da un conținut propriu și un profil precis vieții intelectuale și morale. Un om care trăiește numai pe plan exterior se epuizează într-o lume de senzații și aspirații

periferice dezordonate, într-o lume întâmplătoare și amorfă. Trăind exterior, fiecare dintre noi ne punem la dispoziția acestui exterior. În acest fel nu mai putem dispune de o forță ordonatoare și nici nu putem găsi puncte de sprijin durabile care să dea stabilitate și unitate ființei noastre morale. Singura ieșire care ne mai rămâne este plăcerea.

În jurul nostru totul apare ca un anume făcut să ne îmbie, să ne poarte către împlinirea dorințelor, nu rareori isvorâte din straturile cele mai impure ale fapturii noastre. Viața la zi, la epuizare. Setea noastră de cucerire este hrănită continuu de o ambianță plină de plăceri efemere ce lasă-n suflet gust amar.

Totul pare orientat în așa fel încât omul este tot mai mult antrenat pe un drum care își încheie toate momentele penibile într-o plăcere. Munca, socotită ea însăși penibilă, este primită în speranța că la sfârșitul ei vine compensația plăcerii.

Vedem în jurul nostru o viață febrilă, dar goală; goana după senzații cât mai tari; trăim o viață flămândă, de alun-gare, de schimbare continuă. Omul nu-și este lui suficient și nu suportă singurătatea. El caută să se distreze, iar dacă nu se distrează, se plictisește, stare născută din eșuarea năzuinței continue către plăcere. Plictiseala arată cât de superficiale sunt năzuințele noastre și cât de goală ne este viața, viața care devine în acest fel o câmpie înșelător colorată și nerodnică, cântec de leagăn în margine de mormânt.

A doua consecință a căderii într-un mediu exterior care ne absoarbe este apariția unui mod tragic al vieții, nerecunos-cut ca atare, dar trăit din plin mai ales de către cei ce ajung să aibă cunoștința caracterului superficial și efemer a tot ce consumă ei cotidian.

În fond, fluctuația, nestabilitatea, cele o mie și unu de chipuri pe care suntem nevoiți să le luăm zilnic, dau naștere unui tragism specific condiției noastre contemporane. Am

cucerit lumea externă, dar ne-am pierdut pe noi înșine într-o continuă goană după un bine iluzoriu care ne epuizează în mod inutil.

Exterior orientat, omul vremii noastre nu mai poate trăi o viață personală, o viață intimă, proprie; el nu-și mai aparține, nu mai e liber pentru că trăiește continuu sub domnia excitanțului exterior. Mânat de puteri străine, acest om îndeplinește rosturi de dincolo de natura și năzuințele firești ale condiției sale; mai mult decât atât, viața sa sufletească se risipește după atât de variatele și neprevăzutele chipuri ale datelor exterioare care îl solicită continuu. Omul acesta nu mai poate avea o viață sufletească, așa cum legea de aur a naturii sale i-o cere: el nu mai are nimic din ceea ce îi înflorește făptura: structură, sensibilitate, viață interioară proprie. Cel ce-și vede singur căderea, cel ce experimentează continuu goana fără rost a unei vieți exterioare, acela se simte singur, în fiecare zi, în fața gurii deschise a morții, fără să moară.

Nouă, oamenilor de azi, ne lipsește răgazul sufletesc, nu mai putem sta de vorbă cu noi înșine, nu mai putem fi stăpâni la noi acasă, adică în interiorul nostru; ne lipsește climatul moral al funcțiunilor proprii și de aici lipsa de personalitate.

Pe omul bogat sufletește și stăpân pe rosturile sale proprii și de îl doare viața, el o știe îndruma către un act de creație. Purtat de aceleași doruri albastre ale salvării, el face să rodească bogat fiecă clipă, fiecă suflu până la temeliiile lumii și ale sufletului său însuși. Acest om nu e frânt niciodată; el bea din plin, fără oprire, aburii calzi și aromați ai vieții. Poate fi trudit, poate fi întristat, dar niciodată nerodit, sfârâmat; el poate avea dureri că-i om, rămas om, alungat de doruri peste puterile sale, dar lui nu-i este furată clipa, stinsă prezența spiritului creator și, în acest fel, înlăturată viața în condițiile potrivite naturii și destinului său propriu.

3. Basmul copilăriei și elanul tinereții preamăresc omul și creațiunile sale, atitudine care, principial judecată, are un sens afirmativ. O poziție critică însă cere mai multă prudență, tocmai pentru a nu fi nevoiți să retragem această încredere necesară.

Ritmul de viață al lumii de azi este din ce în ce mai puternic. Oamenii mărturisesc tot mai mult lipsa de timp. Să fie aceasta un bine?

Omul vremii noastre nu are timp. E activ la disperare și nici nu știe măcar de ce; mărturisește deseori că-l forțează lupta pentru viață. El nu are timp pentru sine, pentru familie, pentru prieteni, pentru nimeni, nu are timp să cugete, să lucreze, să se odihnească, nu are timp să trăiască. Și-a pus roțițele lui Mercur la picioare și i-a dat drumul.

Un mare industriaș american, când i-a venit sfârșitul, se spune că ar fi exclamat: „Ce am făcut, unde e viața mea? Nu am trăit!” Și omul fusese foarte activ; dovadă, averea pe care o acumulase.

Sensul vieții noastre este mai mult spațial, exterior, de aceea în cele mai multe cazuri trăim periferic. Timpul spațializat cum ar spune un filosof, timpul matematic, măsurat cu ceasul, nu ne poate aduce un adevărat sentiment al trăirii. Ne lipsește timpul interior, colorat și viu, bogat în evenimente, singurul care ne-ar putea centra viața și ne-ar da sentimentul că existăm în lume. Acesta este timpul meșterului medieval care a lucrat în lemn și sifon o operă ce a durat 40 de ani, e timpul lui Fra Angelico care picta, cânta și se ruga deodată și al lui Antonie Mogoș, ce a făcut dintr-o gospodărie țărănească o operă de artă. Aceștia aveau timp.

Lipsa de timp a dus la lipsă de conștiință și la superficialitate. Activ continuu și grăbit, omul de azi nu are bucuria lucrului bine împlinit; el nu e stăpânit de acel fior al conștiinței superioare prin care se desăvârșesc lucrurile, fie că

învață litera, că sădește un pom, că face o spiță la roată sau o poezie, că are răspunderea unei opere personale sau colective.

Pe acest om febril, consumat de ritmul unei vieți trepidante, conștiința nu l-a mai cercetat, aspirațiile nobile nu l-au mai tulburat și răspunderile nu l-au mai cutremurat.

Dacă e serios și conștient, cucerit de munca lui ca de o misiune, omul e mare și când crede că e mic, în sfortșarea sa modestă. Măiestria sa în formă și sens, păstrează continuu ceva din fiorul viu al creației. Țăranii vechiului sat, când muncesc cântă. Ei lasă ceva din ființa lor în fiecare lucru, oricât de mărunț ar părea, lucru ce iese din mâna lor însetată. În acest caz meșteșugul și fapta în general sunt în contact cu arta și creația.

Se pare că între noi, doar marii savanți și artiști mai păstrează profunzimea gândirii, consumul interior și creația aproape religioasă a operei lor. Cei mai mulți dintre noi am pierdut aceste simțuri și ne irosim inutil și triști.

SETEA DE VIAȚĂ

1. Setea de viață.
2. Lumea noastră.
3. Ce este „mai binele”.

1. **C**ei mai mulți oameni se uită și se neagă pe ei înșiși. Dorința de a trăi, care e un bine în sine, lipsită însă de adevăr și demnitate, ne alungă continuu, biete ființe nelimpezite, către apele tuturor cedărilor și îngăduințelor.

Câtă efortare, câtă agitație, câtă speranță și îndemn pentru o lume de aparențe înșelătoare.

În goana lor după tot ceea ce satisface imediatul, nevoile inferioare ale vieții, în setea lor de senzational, oameniiucid puterea spiritului și închid soarele frumuseții lor interioare. Bătuți de aripile tuturor vânturilor, purtați într-o lume care nu mai este umană, oamenii se cred cuceritori, dar sunt robi consumați, se cred bogați, dar sunt săracii pământului.

Ce e viața aceasta pentru cei mai mulți dintre noi? O toamnă continuă printre copacii căreia cântă glasul stins al frunzelor îngălbenite.

Ce înțeles și ce rost are o astfel de viață? Oamenii nădăduiesc mereu, cred în ceasul bun al înfloririi. Dar zilele se scurg mai repede sau mai încet, una la fel cu cealaltă, monotone în cenușiul lor, până ce omul nici nu se mai întreabă de ce e atât de chinuit, de ce e numai umbră și oboseală.

Oamenii pornesc însetați de viață și cei mai mulți isprăvesc prin a nu mai dori nimic: nici cântec, nici lumină, nici

floare și nici rod, doar apă și pâine să le ducă zilele. De ce și unde? Nu interesează!

Viața celor mai mulți oameni e tristă și aspră, mergere pustie într-o așteptare nelămurită. Puțini îndrăznesc să o ia de piept, să-i scuture moartea din oase și să o poarte pe căi noi, pe căi pline de rod și vrednicie.

Oamenii greșesc deoarece confundă fericirea cu bogăția materială și huzurul, înțelepciunea cu abilitatea și viclenia, bucuria cu plăcerea sensuală. Sufletul lor însetat de pace și lumină se scaldă continuu în apele tulburi ale răului care nu rareori, pentru a se infiltra, îmbracă haina albă a nevinovăției.

Noi nu știm ce înțeles au zilele noastre mereu durute și ne înăbușim înainte de a ajunge la porțile libertății; cădem fără voie în pacea nocturnă, în pacea fără suflet a unui final agonizant.

Mergi în viață ca și când nimic ireparabil nu s-ar întâmpla. Dacă ești judecat și lovit pe nedrept, mergi înainte hrănit de speranța unei lumi mai bune. Fii mulțumit că ai fost lovit pentru biruința demnității omului și ești învins acolo unde numai cei conduși de spiritul subteran înving. Poartă-ți gândul mai departe, nu te întrista și nici nu te sbate în zădărnicia revoltelor, poartă-ți cugetul și fapta către țara unde efortul e poezie și suferința se preschimbă în bucurie.

Dacă ești curat și bun, greșești acolo unde numai copilul greșește și plângi unde lacrima e rouă dimineții.

2. Lumea noastră, oricât de bine am crede-o întocmită, are fisuri și umbre. Fapta noastră, oricât de plină de îndemn ar fi, rămâne nesatisfăcătoare. Noi oamenii ne încercăm în tot felul stimulând sufletul unei vieți de tumult și zădărnicie până ce inima nu ne mai bate.

Ori de câte ori omenirea a stăruit în etica plăcerii, ea s-a frânt, și-a închis mersul ascensional: nicicând, pornită pe

această cale, nu și-a putut opri căderea. Nimic nu se împlinește, totul cade în zădărnicie, umbre înșelătoare peste o mare de efort și chin, dacă omul nu pornește și nu se sprijină pe o ordine spirituală durabilă.

Dar oamenii nu înțeleg nici azi acest lucru. S-au ridicat, s-au zbatut și s-au răstignit rățacitori, barbari și inutili în cuget și faptă. Au alungat frumusețea ce se profila în orizont și au zdrobit binele nevăzute de superficialitatea lor, părăsind modelul divin, pretutindeni prezent în ei și dincolo de ei.

Suntem dușmanii lumii acesteia și ai propriei noastre vieți, suntem din neștiință și desfrâu. Iubim lumea fapturii, așa cum nu se cuvine, o iubim scrijelăți de cuțitul păcatului.

De o mie de ani, de două, de trei poate, nici nu știm de când, oamenii se luptă să iasă din apele morții, caută floarea binelui și o află pe aceea a răului. Neștiuți de ei înșiși, rătăcesc prin vremuri căsniți de doruri pătate, așezați în staulele rău mirositoare ale plăcerilor. Puținii inspirați, pelerinii adevărului viu, au fost alungați și răstigniți, au fost frânți în carnea lor plăpândă de către soldații spiritului subteran.

Apropierea de adevăr e o zăbavă, o tristă chemare, nimic mai greu și mai temător pentru bucuriile omului, cucerite numai cu buricele degetelor. Vrăjite, ne prind, ne cuprind și ne joacă jocul desnădejdiei, pe cât de iute pe atât de gol, jocul înșelător al urâtului chip fără chip, ce fuge înspăimântat la cântecul cocoșului.

Dragostea de noi înșine, noi înșine ai trupului, dragostea pentru o lume care nu cunoaște decât zorul către descompunere și moarte, nu ne poate niciodată liniști, nu ne poate mântui. Dragostea de adevăr, de om sfințit, de lucru tainic hrănit, ne deschide calea eliberării, calea bucuriei supreme și a luminii după care tânjesc toți cei ce au în inima lor un prisos de omenie și îmbucurată cercetare.

De ce oare suntem atât de slabi, de ce ne lăsăm purtați numai de legile firii celei de jos, casă, grădină și ogor, toate puse sub semnele răului? De ce amăgim făptura, chinuită și așa de păcatul ei firesc? Nu putem oare să spălăm lucrurile, să le trecem soarele prin inimă și să le facem din nou ca în zorii zilei de la început?

Lumea aceasta e urâtă că suntem noi urâți. Dar lumea e frumoasă prin puterea noastră de a cuceri esența lucrurilor, adică veșnicia lor, prin credința în cupola albastră care dă picăturii de rouă aceeași putere ca și oceanului de a oglindi soarele, omului sărman aceeași tărie ca a sfântului, de a răsfrânge chipul luminat al divinității.

Lumea noastră e frumoasă, precum sufletul nostru e frumos, frântură din marea taină a dragostei și creației.

3. Omul a învins molimile și a cucerit spațiul cu toate bogățiile pământului, dar nu s-a învins și nu s-a cucerit pe sine. Cuceririle materiale, oricât de mari ar fi, nu pot înlocui și nici măcar compensa pierderile în ordinea morală și spirituală. Epoca nouă, la temeliile căreia jertfim și pentru care luptăm azi, nu poate începe fără o restabilire a ordinii morale în care spiritul creator trebuie să devină o prezență activă.

Ce am făcut noi din treptele suferinței și ale singurătății pe care le-am trecut pentru a merita o soartă mai bună? În primul rând trebuie schimbată atitudinea noastră față de lume și viață: lumea și-a pierdut grandoarea și viața, misterul. Nu pentru că ele nu mai au aceste atribute, ci pentru că noi le-am diminuat, le-am sărăcit, diminuând și sărăcind spiritul cu care le-am privit și tratat.

Cugetul și fapta noastră trebuie revoluționate. Să devenim alții, să devenim mai profunzi, mai stăruitori ai binelui și până la sfârșit mai responsabili față de natura și destinul nostru.

Că omul de azi iubește confortul, că apreciază inteligența și că aspiră să se bucure de viață, acestea toate nu constituie în ele însele un rău, ci dimpotrivă. Numai că peste toate domnește ideea binelui material, singurul bine posibil și demn de a fi luat în seamă, ceea ce a făcut ca toate acestea să devină un păcat. Orizontul lor a fost închis și sensul deviat.

Omul iubește confortul, atât de dorit de către noi toți, dar aceasta nu este suficient pentru a ne salva. Omul și-a creat un mediu artificial în cadrul căruia el nu poate rezista, în primul rând biologic și se uzează sufletește continuu. Viața omului de azi s-a rupt complet de mediul natural care l-a condiționat. Saltul condiției noastre materiale a fost prea mare și s-a produs brusc.

Pe planul intelectual omul se mobilizează cu cantități mari de cunoștințe, ceea ce nu satisface activitatea noastră intelectuală. Memoria s-a dezvoltat în detrimentul gândirii. Ideea a putut sclipi și datele au putut întemeia: dar nimic nou nu a putut naște fără o ordonare a lor, fără o disciplină care să-i îndrumeze procesul, un proces îndelung și complex. Cu toate cunoștințele lui, omul de azi suferă de o manifestă criză a gândirii.

Pe plan sufletesc, omul contemporan prezintă un peisaj și mai trist. Orientat spațial și exterior supus unei vieți de tumult și agitație, risipit și superficial, în general omul de azi nu mai poate trăi o viață de concentrație și nobile aspirații. Incitat continuu și uzat, el caută plăcerea, vrea să-și trăiască viața.

Lumea contemporană, atât de orgolioasă în cuceririle ei, cuceriri imense în domeniul material, nu mai poate aduce omului cel mai de preț lucru: răgazul sufletesc și bucuria de a trăi.

O lume întreagă așteaptă salvarea.

Noi cei de azi suntem datori să cunoaștem bine condiția noastră, suntem datori în primul rând să înlăturăm tot ceea ce ne face să alunecăm pe căile senzației și epicureismului și apoi să încercăm o reconstrucție a vieții noastre pe marile dimensiuni ce le permite natura umană. Vastitatea spiritului nostru, puterea generatoare de care dispunem, gândirea profundă ce dă transparență lucrurilor ne pot duce pasul acolo unde trebuie să fim: în deplina noastră umanitate.

PUTERI ORDONATOARE

1. Puteri ordonatoare.
2. Sforțarea proprie.
3. De la succes la depășire.

1. **D**acă suferința este prezentă în viața omului, nu mai puțin prezentă este setea de a o încercui. Omul a reușit în știință și tehnică, a reușit în arte, dar nu a putut încă întrona binele pe cuprinsul vieții lui: nu l-a putut întrona pentru că o ordine morală nu a fost stabilită. Făptura sa, infirmă pe această dimensiune, face să crească continuu roadele egoismului, cu apetitul și sensualismul său.

În fața acestei situații, oamenii reacționează în mod deosebit, după structură și orientare, după spiritul care îi guvernează. Unii încearcă să doarmă într-un vis de floare și parfum, un vis al iluziei, ce aduce cu sine o stare de liniște dulce fără să mai încerce experiențele grele și roditoare ale adevărului. Alții, mai încrâncenați, vor să reclădească paradisul pierdut cu ajutorul perfid al șarpelui.

Oricâte milenii de civilizație au fasonat făptura noastră, oricât de iradiante au fost exemplele unei aristocrații de spirit, astăzi, ca și ieri, omul rămâne cel dintotdeauna, o ființă dublă care numai printr-o bună orientare și o disciplină severă se poate salva.

Fără orizont spiritual și fără energie disciplinată, nimic nu se duce la bun sfârșit, nimic nu se poate întocmi cu sorți de a dăinui. Fără puterea de a rămâne pe o poziție fermă, de a munci și clădi fără întrerupere la o operă începută, omul nu poate nădăjdui la nimic durabil.

Buna orientare a spiritului, statornicia în lucru, răbdarea în suferință, sunt condiții morale creatoare. Ele reprezintă o domnie a spiritului asupra materiei, o disciplinare a lucrurilor întâmplătoare.

Cel ce știe câte spărturi sunt în firea omului, cel ce își cunoaște rosturile superioare, se ridică împotriva tuturor înclinațiilor și căderilor în apele amăgitoare ale desordinei, ale ușurinței și delăsării, își stăpânește tentațiile și, domn în domnia lui proprie, crește puternic învingând toate potrivniciile.

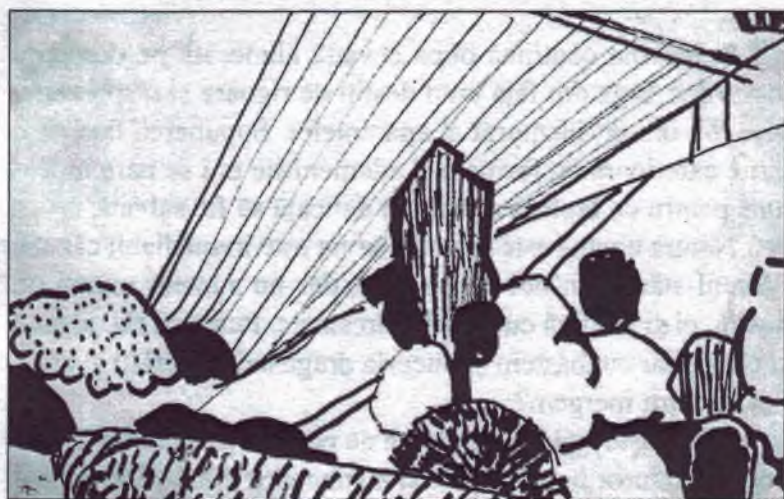
Noblețea firii noastre stă în aceste eforturi care ne fac pe noi înșine, așezându-ne dincolo de țara vânturilor, într-o atmosferă de statornicie și creație.

Omul, pentru a putea trăi în această lume unde se întrețale atâtea drumuri, unde se află o atât de mare diversitate de sensuri, unde mulțimea infinită de forme și culori îl fascinează și-l cucerește, are nevoie de o altă ordine decât cea materială, are nevoie de ordinea rațiunii și spiritului.

Întotdeauna omul a avut mari slăbiciuni în fața lumii exterioare; s-a lăsat tentat și cucerit, s-a lăsat purtat și risipit până la epuizare. Obscurități nu lipsite de legătură cu viața animală din noi sau cu spiritul negației ne poartă către zonele impure ale existenței. Aceasta pentru că omul s-a sustras ordinii superioare a lucrurilor prin care, numai, lumea noastră ruinată se poate reclădi.

Prezența unei activități spirituale ordonatoare ne scoate din mirajul lumii acesteia cu întreg cortegiul său de bucurii efemere, ne ordonează și unifică gândul, ne întărește funcțiunile spirituale și ne așează pe o treaptă de la care lumea și viața pot fi cucerite integral, în acest fel lumea noastră cu păcate și suferințe, cu idealuri sfâșiate și credințe dubioase, poate fi suportată fără să mai producă vreo spărtură în ceea ce ne este dat ca fapte ale rațiunii și spiritului.

Recunoscând o ordine superioară a lucrurilor în cele ce se văd și în cele ce nu se văd, omul nu mai este supus și alungat

de către forțe inferioare, ci se înalță deasupra lor, le biruie, și se eliberează pentru a-și împlini rostul, punând în valoare tot ceea ce constituie, structural și funcțional, umanitatea sa. Prezența unei ordini spirituale superioare ne rupe din tragicul tumult al unei lumi de aparențe, dă sufletului nostru însetat de perfecțiune mai multă putere, ne poartă pe calea unui destin propriu, taină în marea taină a ceea ce suntem și mai ales în ceea ce putem fi.

Sforțarea noastră de azi și de totdeauna nu poate merge întâmplător; munca și cântecul nostru trebuie să aibă o noimă, un sens fără de care totul s-ar nărui.

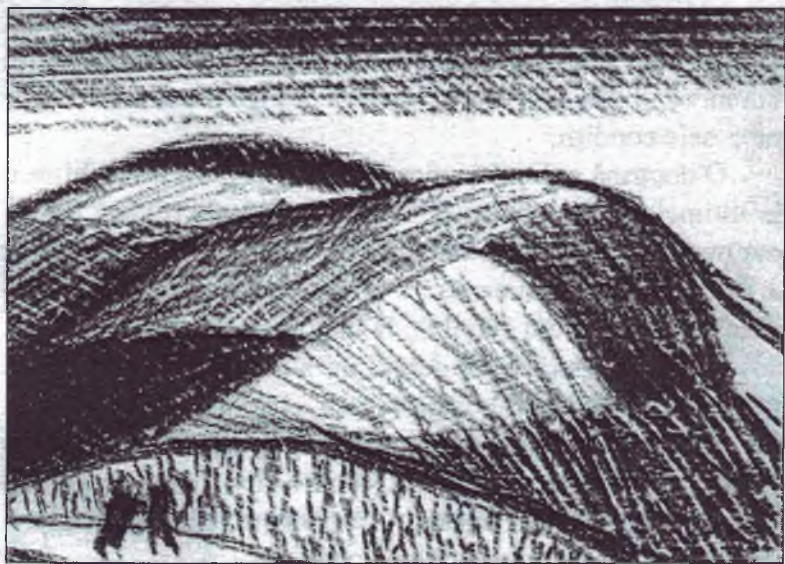
Lucrurile nu merg ascensional de la sine. E nevoie de un sens și o ierarhie, e nevoie de o inteligență și un spirit ordonator. Și aici începe responsabilitatea omului care nu e numai determinat de anume condiții, ci și determină el altele. Nu numai datele exterioare trebuie luate în seamă, ci și datele noastre interioare, spiritul ce ne guvernează, în acest fel spiritul este creator, ordonator și responsabil.

2. Nevoia continuă după o viață alunecată pe deasupra lucrurilor, fuga din fața unui destin de rigoare și răspundere, face din om un înamorat al aparențelor. Supunerea față de o lume exterioară cu formele și ademenirile ei i se pare îndeajuns pentru ca făptura sa atât de delicată să fie salvată.

Natura umană este căzută, dar nu este iremediabil căzută. Păcatul stăruie în noi ca un spin, dar nu suntem numai un pustiu, ci și grădină cu flori înmiresmate. Putem fi răi, josnici și cruzi, dar cunoaștem și bucuria dragostei, a iertării și creației, încotro mergem?

Orice ușurință sau nepăsare ne poate arunca fără veste în oceanul tuturor impurităților și instinctelor primare. E o mare greșală să se creadă în răul firesc și fatal al naturii umane, dar nu e mai mare rătăcire ca aceea de a crede în bunătatea sa

naturală, care ia omului orice energie, orice elan, orice aspirație către ceva mai înalt decât starea sa la zi.

„Omul bun de la natură” e o iluzie a filosofiei moderne. Creșterea sa în voie duce de cele mai multe ori la cădere. Plinătatea sa duce la ușurință și orgoliu. Omul lăsat liber în bunătatea sa naturală își împlinește tocmai bine toate dorințele, toate instinctele și puterile sale periferice, fără putință de a le zăgăzui în vreun fel.

Pentru a se bucura cu adevărat omul trebuie să se ridice deasupra firii (în înțeles biologic), să învingă natura subumană, să învingă adică această natură tristă, amarnică a făpturii noastre, care ne chinuie, ne înăbușă, ne omoară frumusețile. Omul trebuie să se învingă pe sine, să fie propriul său stăpân, alungând tot ceea ce îl robește lumii exterioare materiale, tot ceea ce îl desfigurează ca ființă spirituală, adică îngăduințele tuturor care-l pot schimba în animal de pradă. Omul nu are orizont, nu are chip, nu are putere, nu are plinătate și frumusețe până ce nu-și este sieși domn, domn al cugetului și faptei sale, poartă deschisă spre minunata țară a spiritului. Omul e om adevărat, cuceritorul sublim al lumii și vieții, numai când știe cine este și luptă să câștige plenitudinea propriei sale condiții.

O doctrină politică și morală (iluminismul) ne-a obișnuit în ultimele două veacuri să socotim ca ideală o viață liberă, dar nu mai puțin întâmplătoare, o viață în limitele libertății de a face răul. Educația nepăsării și a delăsării a dus de la îngăduința de a face răul celuilalt, la libertatea de a și-l face sieși.

Natura noastră fiind dublă, nu s-a știut bine ce anume trebuie să cadă. Neștiind acest lucru, socotind că mergem tot mai mult către eliberare, am căzut în robie. Idealurile unei libertăți exterioare ne-au făcut să cultivăm frenetic toate năzuințele firii noastre căzute și să părăsim, până la stingere, scânteia ideii și a spiritului creator în noi.

Adevăratul om apare atunci când omul interior devine stăpânul celui exterior, atunci când inteligența și spiritul ne îndeamnă să facem ordine și să ierarhizăm tot ceea ce ne alcătuiește integral ființa. Cine lucrează astfel nu poate să rățăcească pentru că el pătrunde adâncimile ființei sale spirituale și pornește de la ceea ce constituie inițial și fundamental ființa umană. Lupta sa de aici încolo este purtată pentru o stăpânire a tuturor tendințelor primare violente în orice forme s-ar manifesta, o îndrumare a lor și, până la sfârșit, o transfigurare a naturii omului.

Nu putem fi oameni fără o dezvoltare a ființei noastre în libertate, dar nu putem fi liberi fără o disciplină proprie, o supunere în sensul marilor lupte pentru ascensiuni față de tot ceea ce ne aparține esențial și originar ca fapte pe treapta de sus a existenței.

Libertatea manifestată oricum și la orice, ne duce la robia naturii noastre căzute și la moarte spirituală. Libertatea, disciplină proprie naturii morale, libertatea, îndrumată sub lumina unor principii și a unui ideal, ne rodește așa cum numai pomul îngrijit rodește.

Natura ne dă toate libertățile; rămâne în seama noastră să le alegem pe acelea care ne duc la împlinire și nu pe acelea ale negației. Natura e în noi în chip deplin; rămâne în puterea și înțelepciunea noastră să o exprimăm în forme noi, să o transfigurăm sub domnia rațiunii și spiritului, care singure desăvârșesc ceea ce natura numai indică.

3. Tot cuprinsul nostru de bogății materiale nu ne ajută cu nimic la înțelegerea lumii și vieții, la ridicarea pe treptele superioare ale existenței, a spiritului cu care suntem dăruiți, dacă reducem sfera umană de existență numai la acele dimensiuni. Cine trăiește numai în orizontul închis al ogrăzilor sale, cine se luptă numai pentru bogății efemere, acela nu poate

nădăjdui niciodată că i se vor deschide porțile înțeleșului, că va cucerii ordinea spirituală și va trăi bucuria armoniei universale.

Omul nu este bogat și puternic numai prin cucerirea unor obiecte materiale și nici prin spațiul pe care îl stăpânește pentru că în acest fel conștiința sa se îngrădește, ființa sa se împuținează. Și aceasta nu pentru că bogăția materială în sine ar însemna ceva rău, ci pentru că omul se supune de bună voie unei îngrădiri, care în raport cu natura sa complexă, înseamnă o nesocotință atât față de viața interioară, cât și de destinul său.

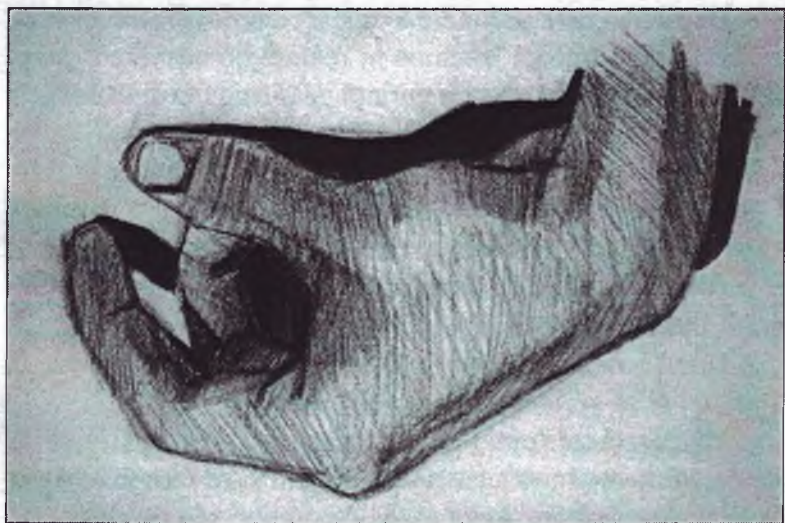
Omul este mare atât cât se întinde cuprinsul său intelectual și spiritual, atât cât stăruie conștiința lui în raport cu cosmosul și existența. Omul este tare și bogat atât cât poate renunța la sine, atât cât poate dăruii, căci numai dintr-un prisos interior și dintr-o universală stăpânire pot veni aceste puteri.

Omul nu este ceva dat definitiv. Omul are în însăși natura sa condiția unei creșteri continue, el merge către o realizare deplină. A-și fi sieși îndeajuns înseamnă a fi animal sau Dumnezeu: omul nu e nici una nici alta.

Omul reprezintă cea mai de sus formă a existenței de aici. Și aceasta este cu puțință tocmai prin conștiința ce o are, prin năzuința care stăruie dincolo de ființa sa efemera, prin setea de absolut prinsă în făptura sa. Omului i-a fost hărăzit să se sforțeze către noi cuceriri, să se înalțe, să se caute pe sine în forma desăvârșită. De aceea, viața sa este atât de dramatică, dar și atât de frumoasă.

În epoca modernă omul nu și-a nesocotit îndemnurile încercând să se sforțeze în acest sens. Omul, fiind capabil de progres, s-a angajat pe acest drum. Omul modern însă a privit progresul numai social și tehnic, a încercat un progres în ordinea exterioară a lucrurilor. De aceea, a cunoscut numai cuceriri de ordin material, a crescut în sens exterior.

Ce s-a întâmplat însă? Ordinea de lucruri pe care încearcă să o cucerească, realitatea pe care voia să o stăpânească i-a cerut să meargă și să caute cu orice preț succesul. Pe această cale omul modern însetat de progres a cunoscut demisia moralei.

Succesul are tocmai acest caracter de cucerire a lumii materiale, a stăpânirii lumii din afară, de dincolo de noi. Omul modern vizând un astfel de obiectiv a făcut totul, și pe toate căile, ca rosturile sale să fie împlinite. De aici și amoralitatea succesului și degradarea omului condus de gândul succesului. De aici nefericirea omului burgheziei moderne, stăpân al lumii materiale și epicureu.

Succesului i se opune depășirea de sine, setea de perfecțiune, creația. Depășire înseamnă tot progres, dar un progres moral nu material. A crește în acest sens nu înseamnă a câștiga o realitate materială dincolo de tine și a ți-o însuși, ci înseamnă a experimenta interior până a pătrunde o nouă zonă a ceea ce îi este dat să cucerească omului ca ființă spirituală.

Depășirea cere supunere totală și riguroasă, cere eforturi proprii care să poată însemna în realitate o adevărată cucerire. Ori acestea nu sunt cu puțință pe plan extern, în ordinea materială, ci pe plan intern, în ordinea spirituală.

Spre deosebire de succes, depășirea nu cucerește încă un fragment de realitate care îl adaugă celei deja avute, ci atunci când se întâmplă o nouă cucerire în acest sens, nu mai poate fi vorba de adăugire, ci de totală schimbare, prefacere a întregului (naștere din nou).

Omul nou al veacului ce vine încearcă să se orienteze în acest fel și să-și întemeieze o nouă condiție.

Pe această cale omul va da piept cu dificultățile și le va învinge. Sfortarea sa va adânci sensul vieții și va face să crească, ca dintr-un sâmbure, toate roadele pomului său original.

CE ESTE MAI ÎNSEMNAT

1. Ce este mai însemnat.
2. Calea darurilor proprii.
3. Sensul cuceririlor noastre.

1. **O**amenii își îndreaptă atenția și eforturile mai mult către lucrurile mari, cele însemnate, cele ce par demne de interes. Grija lor se șterge în fața lucrurilor și faptelor obișnuite, acelea care le umplu ziua, ziua de ieri și cea de azi, cu toate întâmplările lor comune.

Este aici desigur o iluzie și o nesocotință isvorâtă din slăbiciunea noastră. Judecate din punct de vedere spiritual, prinse în ordinea lor firească, adică aceea a întregului existenței noastre și a lumii de ființe, forme și întâmplări, aceste lucruri apar în toată frumusețea și însemnătatea lor naturală.

Noi nu săvârșim ceva frumos și ceva urât, noi nu făptuim binele și răul, după cum apare lucrul însemnat sau neînsemnat, ci după calitatea pe care i-o acordăm. Cele mai mărunte fapte pot căpăta un rost și o strălucire deosebită: totul e să nu scape atenției noastre pe motive de neînsemnatate.

În orice loc și oricând, pe seama lumii întregi sau pe plan ascuns, azi sau mâine, grija să ne poarte în inima lucrurilor și întâmplărilor ca și când totul s-ar petrece în ordinea celor nepieritoare, în echilibrul universal, unde totul capătă măreție și strălucire.

Cine s-a apropiat mai mult de Țăranul Român, de acel țăran grandios în simplitatea lui și luminat în modestia și firescul lui, acela a putut ușor observa temeinicia celor de

mai sus. Țăranul Român are un fel profund și bogat de a se comporta în fața tuturor lucrurilor și în orice prilej al vieții lui. Ce este pentru el mai însemnat? Nimic și totul.

Lucrurile au locul lor și ierarhia lor în lume ce trebuie respectată, dar nimic nu-i acordă lui dreptul de a nesocoti unele pe motivul că ar fi mici sau neînsemnate. El știe că atât oceanul, cât și picătura de rouă oglindesc întreaga frumusețe a soarelui și că în toate laolaltă se oglindește misterul creației.

Funcțiile spiritului nu ating numai anumite zone ale vieții, așa cum mulți sunt înclinați să creadă, înclinație ce se manifestă la cei ce despart lucrurile în însemnate și neînsemnate, cultivându-le pe cele dintâi și neglijându-le pe cele din urmă.

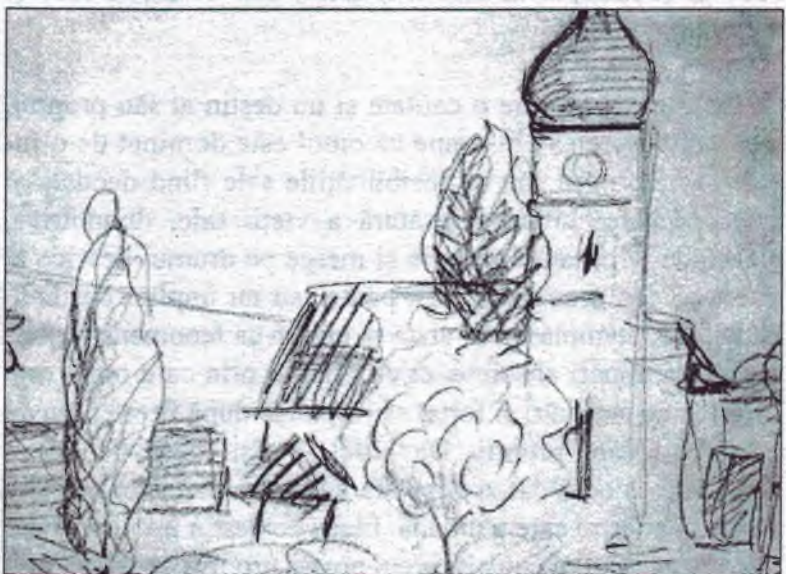
Există cu adevărat lucruri mai mari și mai mici, trunchi și frunze, întreg și detaliu, dar nu există ca însemnate și neînsemnate. Toate lucrurile au însemnătatea lor la locul potrivit unde ele există și nimic nu trebuie ignorat.

Nu poți spune: eu mă ocup de lucruri mari, n-am vreme de cele mici; nu poți spune pentru că din punct de vedere spiritual nu există deosebire; tot ceea ce stăruie în viața noastră trebuie să fie străbătut de o forță activă a spiritului. Altfel și mare și mic se degradează.

Omul adevărat este profund și serios, este credincios față de lucrurile cele mai simple și mici așa cum e față de cele complexe și mari. El nu încearcă niciodată calitatea cu ierarhia lor: toate sunt demne, dar în alt mod și la locul lor. Sau mai precis: lucrurile mici cer din parte-ne tot atâta atenție, numai că ele trebuie împlinite în orizontul celor mari către o țintă comună: opera vieții noastre. Cine este prins de lucrurile mici numai pentru ele, este un om meschin; cine le privește în orizontul deschis al operelor nepieritoare, acela este credincios marilor creații.

Pe plan interior, o faptă bună, că e mică sau mare, rămâne bună, o faptă rea în orice dimensiuni s-ar împlini, rămâne

rea. Ceea ce poate schimba calitatea ei este spiritul, sensul în care se împlinește.

Setea noastră de absolut cere să facem prezentă pretutindeni puterea transformatoare a spiritului pentru că numai în acest fel putem fi mari totdeauna, chiar dacă înfăptuim lucruri mici.

Cele mai modeste lucrări ale noastre pot să capete un caracter profund și durabil, dacă noi oamenii ne aplecăm asupra lor cu dragoste și le transmitem ceva din darul divin ce ne însuflețește.

Că e mic sau mare, lucrul nostru trebuie să fie prins în cele mai de sus năzuințe ale spiritului creator, trebuie să fie străbătut de focul dorului de mai bine.

În orice faptă a noastră, în orice lucru împlinit e ceva tainic care-l face cu putință, care-l întocmește și-l ține frumos, biruință asupra morții și înălțare prin dragoste, duh coborât și întrupat în lumea noastră, atât de înșelătoare și minunată totodată.

2. Fiecare om are o calitate și un destin al său propriu. Aceasta nu vrea să însemne că omul este dominat de o fatalitate, cuprinsul său și posibilitățile sale fiind deodată și definitiv date. Întreaga țesătură a vieții sale, dimpotrivă, pleacă de la o natură proprie și merge pe drumul deschis al libertății. De aceea, omul își poate sau nu împlini destinul. Faptele și întâmplările în viața sa nu vin ca fenomene supuse unei determinări absolute, ci ca prilejul prin care omul este supus unor încercări și forțat să răspundă după firea și sensul celor ce-i sunt proprii. De altfel, însăși ideea de destin înseamnă, la ceva dat, o dezvoltare liberă a darurilor noastre, a naturii noastre care e umană. Ideea de destin implică libera folosință a ceea ce constituie eul nostru propriu, în față și prin condiția vieții noastre.

Fiecare om are o calitate și un destin propriu; aceasta înseamnă că el are și o misiune proprie. Totul este ca el să-și descopere calitatea, să-și cunoască misiunea ce are de împlinit.

Unul dintre cele mai profunde și mai caracteristice sentimente umane este născut de conștiința propriei noastre calități și a destinului personal ce-l avem de împlinit în lume și în viață. Stăpânit și condus de această conștiință, omul se simte ca străbătut de o lumină care îi dă putere și încredere în tot ceea ce întreprinde. Gândul și fapta sa nu mai apar întâmplătoare, ci semnificative și integrate armonios unei acțiuni ce depășește persoana sa. Prin conștiința unui rost superior și propriu în lume, omul crește, se înalță și se bucură ca de-o bucurie originară în care totul se întâmplă ca și când Dumnezeu ar fi cu el. De altfel, omul a fost făcut între creaturi ca singurul ce ar putea, respectându-și calitatea, să devină colaborator la o operă de creație universală, nu din instinct, ci din conștiința unei demnități.

Cel ce se cunoaște pe sine, cel ce luptă cu mijloacele și în sensul naturii sale proprii, cel ce crede în rânduiala lumii acesteia și în rostul său în împlinirea unei opere divine, acela este stăpânul îmbucurat al vieții sale și făclie aprinsă într-o lume plină de întristare.

Oamenii vin în lume deosebiți. Ceea ce îi face însă puternici sau slabi, roditori sau neroditori este atenția cu care s-au aplecat în a-și descoperi și îndruma calitatea proprie. Cei mai mulți dintre noi se sbat zadarnic o viață întreagă pentru că nu și-au descoperit rostul și nu au fost credincioși geniului propriu. Trăind mai mult relațiile și imboldurile ce le vin din afară, ei au mers rătăcind, corăbii plutitoare supuse tuturor vânturilor. O astfel de viață duce numai la eforturi inutile, la irosire și plâns; nimic nu poți culege când te-ai părăsit „în voia soartei” atunci când de fapt soarta poate fi în mâinile tale.

Nimeni nu se poate plânge de viața sa și nu are dreptul să o invidieze pe a altuia. Cine știe să-și desvăluie propriul său mister și îndruma propriul său destin, acela încearcă o bucurie interioară, o pasiune care alungă din jurul său toate impuritățile și încercările inutile. De ce? Pentru că el a lucrat numai la îndemnul unor forțe interioare reale, forțe adânci și sigure, nu la îndemnul capriciilor legate de o lume exterioară nestabilă, de cele mai multe ori ne semnificativă pentru împlinirea sa.

Descoperit ție însuți în ce ai mai adânc și mai propriu, mergi sigur pe drumul rodului bogat și al bucuriilor durabile. Căderile neașteptate și încercările cu întoarceri mai sunt cu puțință doar ca accidente ce pot fi ele însele convertite în sens constructiv și ascensional. Ființa ta în ce are mai deosebit crește în orice manifestare a ei pentru că, expresie credincioasă a ceea ce-i aparține mai adânc și mai pur, manifestarea cea mai modestă devine un act de creație.

Ce altceva poate însemna bucuria supremă a omului, decât corespondența până la identitate între respirația firească a geniului său cu gândul și fapta sa, într-o lume în care au fost alungate tentațiile înșelătoare și învinse potrivniciile?

3. Sensul vieții noastre este dublu: în direcția cuceririlor exterioare, materiale, și în acela al cuceririlor interioare ale spiritului. Amândouă se impun cu necesitate.

Omul care se știe om nu năzuiește numai către cucerirea și dominarea resurselor universului, ci și către cuceriri mai subtile, dar care îl pun în stăpânirea permanențelor.

Omul adevărat are o mare aspirație și aplecare în dezvoltarea naturii sale morale; el este fraged și curat, continuu însetat de zonele pure ale unei spiritualități elevate.

Cei mai mulți dintre oameni trăiesc la întâmplare și se socotesc cu atât mai pregătiți pentru viață cu cât se lasă mai

mult „în voia soartei”. Om tare, om care luptă, este socotit cel ce se adaptează mereu și folosește mijloacele obișnuite ale succesului în viață. În realitate suntem în fața unui învins.

Cei mai mulți dintre oameni nu înțeleg care este adevărata realitate, care este calea ce trebuie urmată; ei nu înțeleg nimic din viață, pe care o reduc la dimensiuni și forme fără chip, în ochii lor nu se răsfrânge nimic din măreția unei lumi de mare bogăție și frumusețe. Trupul lor, grădina cu flori și cerul cu stele, până și gândul ce-i înjunghie adesea, nu le spun nimic, nimic decât materie inertă lipsită de orice posibilitate de salvare.

Conștiința omului adevărat se cutremură în fața lumii și vieții. Viața este forță sacră, este îndemn și creație, este sete de absolut. Nici cel mai mărunț act nu trebuie să fie lipsit de suflul tainic al sensului mare ce-l are dramatica noastră condiție.

Oamenii duc o viață de întrecere: se întrec în a face obișnuitul, comunul și nu în ceea ce este deosebit de frumos, sublim. Oamenii duc o viață de întrecere: uneori o întrecere de râme, de soboli, îi vezi cum coboară, cum se topesc în curentul căderilor de tot felul, nu știu sau nu mai pot să știe un sens, un rost propriu. „A face ca toată lumea”, aceasta e deviza, în zilele noastre de lăudată civilizație, adevărul este măsurat cu valul de plăceri care vine, nimeni nu știe de unde vine și încotro merge.

Oamenii jertfesc ușor, pentru o plăcere trecătoare, adevărul înalt și frumos ca soarele. Mulți fără să-și dea seama, nu mai puțini din oportunism, lasă în urmă tot ceea ce ține de grandoarea noastră, alunecând pe panta plăcerilor ieftine sau a ambițiilor deșarte.

Caută, caută mereu și mergi pe căile ce te înalță într-o zonă de puritate și frumusețe. Fă-ți lucrul tău, nu privi și mai ales nu te supune de bună voie căderilor. Fă-ți lucrul tău, așa

cum îți spune cugetul bun, cel ce te leagă și-ți dă îndemnul de om, chip strălucit al rațiunii și conștiinței superioare. Fă-ți lucrul tău și mergi până la capăt, până acolo unde osteneala va deveni bucurie și iluminare.

În lumea noastră sunt oameni care fac rău și alții care fac bine. Între aceștia din urmă deosebim două categorii după originea, după cauza care îi face să ajungă făptuitori ai binelui.

Unii merg pe această cale pentru că așa se cade, așa e frumos sau pentru că așa e rânduiala obștească. Alții însă fac binele din îndemn interior, din nevoia împlinirii rostului lor de oameni, din setea lor de absolut. Cei dintâi fac binele din motive estetice sau sociale, iar cei din al doilea rând îl fac din structură, din motive interioare, din destin.

Umanitatea în noua epocă va trebui să depășească binele organizat în societăți de binefacere pentru a se ridica la o adevărată spiritualitate, cale a propriei sale salvări: binele, respirație a spiritului.

Cuprins

SENSUL SUFERINȚEI	5
EXISTENȚA DESCUMPĂNITĂ	16
CEL CE URCĂ MUNTELE	25
PREZENȚA MORȚII	34
UNDE E OMUL	48
OMUL. MISTER AL EXISTENȚEI	55
LUMINILE ORAȘULUI	63
SETEA DE VIAȚĂ	73
PUTERI ORDONATOARE	81
CE ESTE MAI ÎNSEMNAT	91

Ernest Bernea (1905-1990), filosof, personalitate a școlii etnografice și sociologice românești, a fost unul dintre intelectualii de marcă ai perioadei interbelice. S-a născut la Focșani în 28 martie 1905, copilărinte la Brăila, unde și-a făcut studiile primare și liceale. Din 1926 a urmat cursurile Facultății de Litere și Filosofie din București, unde i-a avut ca profesori pe Nicolae Iorga, Nae Ionescu și Dimitrie Gusti. Cu Nae Ionescu a colaborat și la revista *Cuvântul*, iar cu Dimitrie Gusti a lucrat în echipele de cercetare etnografică, renumite și pe plan internațional. Între anii 1930 și 1933 a fost bursier, specializându-se în sociologie și în istoria religiilor la Paris, iar la Freiburg în filosofie, unde a studiat cu Martin Heidegger.

Conferențiar universitar, cercetător, autor al unui mare număr de studii și articole, Ernest Bernea a fost puțin publicat, personalitatea și opera sa, considerată de dreapta, fiind umbrită și anatemitată de politica vremii. Între anii 1939 și 1962 a trecut prin lagăre și închisori, a suferit umilința domiciliului forțat, după care a fost eliberat, dar a rămas sub permanentă supraveghere. Cât a trăit, a încercat cu tenacitate să-și publice rezultatul cercetărilor de teren, precum și prețioasele studii de sinteză. Cele câteva scrieri pe care, cu greutate, a reușit să le publice au fost marcate însă de cenzură și autocenzură.

În toamna lui 1932, Bernea a cunoscut-o pe Maria Patrichi, absolventă a Facultății de Litere din București, cu care s-a căsătorit cinci ani mai târziu. Împreună au avut un fiu, Horia, și pe gemenele Ana și Tudora. Horia Bernea (1938-2000), renumit și apreciat pictor, a fost membru al Comisiei Monumentelor Istorice și al Grupului de Reflecție pentru Înnoirea Bisericii, iar între anii 1990-2000 a deținut funcția de director general al Muzeului Țăranului Român.

Deși Ernest Bernea reprezintă un nume de referință în cultura română, cea mai mare parte a opera sale începe abia acum să fie publicată.

ISBN 978-973-558-382-8

6,14 Lei